1

Lietuvos nacionalinė M.Mažvydo biblioteka

Europos LIETUVIS

Nr. 49/50 (1686/7) „AUŠROS" METAI Londonas, 1983 m. Kalėdos XXXVII

Kalėdos Londone

„Ramybė žemėje geros valios žmonėms" — žodžiai kalėdinės giesmės, kviečiančios krikščionišką pasaulį bent švenčių proga užmiršti nesantaiką ir ištiesti vieni kitiems, jei ne pastovios, tai bent laikinos taikos ranką.

Londonas, Kalėdos 1983 metai. Užrašas kiekviename požeminio traukinio vagone: **„Jei pamatysi paliktą pakietą, krepšį ar čemodaną, nestabdyk traukinio, kol jis nesustos stotyje. Tada patrauk raudoną stabdžių rankeną, pasakyk visiems bendrakeleiviams, kad jie apleistų vagoną, nieko nelietęs išeik pats ir pašauk geležinkelio tarnautoją".**

Visų didžiųjų krautuvių tarnautojai yra paruošti ir žino ką daryti, jei būtų pastebėtas įtartinas objektas jų darbo erdvėje. Pirkėjams nesuprantamais sakiniais, jie yra per garsiakalbius painformuojami, jei krautuvė gauna pranešimą iš policijos, kad gali būti padėta bomba jos pastate. Radus ką nors įtartino, krautuvė tuoj pat evakuojama, atvažiuoja bombų „nuginklavimo" ekspertai ir robotų pagelba bando atspėti kas yra viduj įtartino objekto. Ne vienas nekaltai paliktas krepšys, portfelis ar lagaminas būna išsprogdintas ar sušaudytas bandant jį neutralizuoti.

Daugelis krautuvių, galerijų, muziejų turi savo sargus, tikrinančius įeinančiųjų nešamus krepšius. Daugelis turi metalą jaučiančius elektromagnetinius laukus. Bet ar galima visiškai apsaugoti Londono didumo miestą nuo fanatiškos teroristų grupės, kai vyksta karštligiškas kalėdinis apsipirkimas?

Nors pora anksčiau padėtų bombų ir buvo laiku pastebėtos ir „nuginkluotos", gruodžio 17 d. prie Londono prašmatniausios krautuvės pastatytame automobilyje susprogusi bomba parodė kad ne. Žuvo penki, o 19 sunkiai sužeistų dar yra ligoninėje.

Nuo 1972 metų, kai Anglijoje sprogo pirmoji bomba, žuvo 80 žmonių, daugumoje civiliai. Iš viso šiame jau keliolika metų vykstančiame kare jau žuvo keletas tūkstančių žmonių. Dauguma jų žuvo Šiaurinėje Airijoje.

Šį karą prieš D. Britaniją veda airių nacionalistų organizacija Sinn Fein (Šin Fein), dar vadinama IRA (Irish Republican Army), tikriau sakant, tam tikra jos dalis.

Nesigilinant į priežastis ir praeities įvykius, privedusius prie šios padėties, verta pažvelgti į paskutiniu laiku įvykdytus teroro aktus ir pažiūrėti, kas jais buvo pasiekta.

Prieš kelias savaites virš dviejų šimtų amerikiečių ir prancūzų karių žuvo Beiruto susprogdinus jų gyvenamas būstines. Tie kariai nebuvo ten okupuoti krašto, bet padėt rasti išeitį iš beviltiško karo Libane. Jei amerikiečius ir būtų galima, kaip daro sovietai, apkaltinti noru militariniai paremti Izraelį, to visai negalima pasakyti apie prancūzus. Vienok jų kariai žuvo lygiai tokiomis pačiomis aplinkybėmis: sprogmenų prikrautas automobilis buvo sąmoningai nuvažiuotas prie jų būstinės ir išsprogdintas.

Jei, kaip jie sakosi, teroristų tikslas yra išvaryti svetimas kariuomenes iš savo krašto, tai jiems tas visiškai nepavyko: nei prancūzai, nei amerikiečiai iš Libano nepasitraukė, tik jų karius padarė budresniais.

Prieš kelis metus Raudonosios brigados Italijoje terorizavo žmones pagrobimais, bombomis ir žudynėmis. Italijoje niekas nuo to nepasikeitė, bet teroras iššaukė reakciją, kurios pasėkoje Raudonosios brigados buvo sunaikintos.

Taip pat ir D. Britanijoje. Teroro pasėkoje žmonės remia savo valdžią, kokia ji bebūtų.

Netgi Eire (Airijos) vyriausybė svarsto ten laisvai veikiančios Sinn Fein partijos uždraudimą.

Tad jei terorizmas neatsiekia savo tikslo kodėl jis yra vykdomas? Vieno atsakymo į šį klausimą nėra, bet peršasi mintis, kad kai kuriems žmonėms pats terorizmas yra tikslas.

Beirute žuvę amerikiečiai kareiviai žuvo ne nuo libaniečių rankas, net ir ne nuo palestiniečių, bet nuo fanatikų, atvykusių iš kitos šalies.

Vienas iš Raudonųjų brigadų narių Italijoje daug vėliau prisipažino, kad jis tikrumoje nežinojo, ko jis norėjo.

Anksčiau ar vėliau prieš terorizmą įvyksta reakcija ir išsipildo senas posakis: „Su kardu kovosi, nuo kardo ir žūsi".

Tad ar nėra geriau, kai Lech Walęsa žodžiu jau virš trijų metų priešinasi ne tik savo komunistinei valdžiai, bet yra rakštis ir visai Sovietų Sąjungai? Apie Lietuvą pasaulio spaudoje ir politiniuose forumuose per paskutinius 10 metų girdėjome daugiau, nei prieš ankstenius 30.

O tai dėka Svarinskui, Tamkevičiui, Sadūnaitei, Petkui ir kitiems, kurie drąsiu žodžiu protestavo prieš neteisybes darytas jiems ir jų kraštui.

O kas šiandien atsimena lėktuvo pagrobėjus?

LIETUVOS SIENOS

Jungtinis Amerikos Pabaltiečių Nacionalinis komitetas praneša, jog spalio 21 d. Senatas priėmė papildymą prieš lėšų įstatymo, kuriuo paskirtos lėšos valstybės, prekybos ir teisingumo departamentams. Papildymas reikalauja, kad visi valstybės departamento naudojami žemėlapiai aiškiai parodytų Baltijos valstybių buvusias prieš okupavimą sienas ir aiškiai nurodytų, kad JAV nepripažįsta šių valstybių įjungimo į Sovietų Sąjungą.

— Jungtinių tautų pabėgėlių reikalų komisaras praneša, kad Pietų Amerikoje yra 330,000 pabėgėlių iš įvairių šio kontinento šalių.

LINKSMŲ ŠV. KALĖDŲ

ir

LAIMINGŲ NAUJŲJŲ METŲ

MYLIMIEJI VAKARŲ EUROPOS LIETUVIAI!

„Atverkite durįs Išganytojui"—

Šiais iššūkio žodžiais popiežius Jonas Paulius II paskelbė bulę paminėjimui 1950 išganymo metų. Svarbiausiuoju tikslu jubiliejiniais metais įvykdyti jis paskyrė — atsinaujinti Kristuje ir susitaikyti su Dievu. Pirmaisiais savo popiežiavimo metais jis paskelbė encikliką pavadintą „Redemptor Hominis" (Žmogaus Atpirkėjas). Joje, sekdamas apaštalo Pauliaus žodžius, šv. Petro įpėdinis primena, kad nėra kito žmonijos gelbėtojo tik Kristus. Todėl popiežius ir sako: „Dievo Sūnus savo įsikūnijimu tam tikru būdu prisijungė prie kiekvieno žmogaus. Taigi, ne žmogus pirmasis Dievą surado ir jį pasirinko savo išganytoju, bet Dievas, per įsikūnijusį savo Žodį, iš visos kūrinijos pasirinko žmogų, kad išgelbėtų jį nuo klaidų ir moralinio nuosmukio. Dievas prisiartina prie žmogaus dėl paties žmogaus laimės. Kristaus įsikūnijimo ir žmogaus išganymo tikėjimo tiesą mes išpažįstame kalbėdami „Credo" sekmadienio mišiose: „Jis dėl mūsų, žmonių, dėl mūsų išganymo, nužengė iš dangaus"...Ši formulė buvo priimta Nicejos ir Kostantinopolio Bažnyčios visuotinuose susirinkimuose IV šimtmety, atsiradus Bažnyčioje klaidingų skelbimų.

Giovanni Papini, rašydamas šv. Augustino biografiją gyvenusio tame neramiame amžiuje, nurodo pelagianizmo klaidas, užgožusias to laiko Bažnyčią. Tai buvęs laikotarpis mistinio krikščionybės nualinimo: neigimas gimtosios nuodėmės, atpirkimo malonės ir sakramentų bei maldos reikalingumo. Panašus žmogaus „įgimto nekaltumo" kultas buvo vėl iškeltas Russo (Rousseau) pažiūrose ir įsigalėjęs vadinamam „apšvietos ir deizmo" XVIII amžiuje. Dievas buvo dar pripažįstamas kaip visatos architektas, bet garbinamas daugiau žmogaus protas negu Dievas. Deistams nebereikėjo jokio tarpininko tarp Dievo ir žmogaus.

Šiandien žmogus atvėręs savo protu daug paslapčių visatoje, kartais įsivaizduoja pats tapęs visatos dievaičiu. Jis bando tapti mesiju — savęs išganytoju, atmesdamas bet kokį Dievo teikiamą apreiškimą ar Dievo atsiųstą Išganytoją. Popiežius Jonas Paulius II, pripažindamas progresą, pasiektą žmogaus protu, toje pačioje „Redemptor Hominis" enciklikoje kreipiasi į visus dalyvaujančius žmonijos pažangos procese ir liepia savęs klausti: „Ar visi ligšioliniai ir tolimesnieji technikos laimėjimai eina drauge su etikos pažanga?...

Ar žmonėse „pasaulyje žmogaus", kuris pats savyje yra gėrio ir moralinio blogio pasaulis, auga gėrio persvara, o gal blogio?" Deja, beveik visi atsako, kad tarp žmonių ir tautų bujoja įvairaus laipsnio egoizmas, siekimas kitus valdyti, nepaisant jų teisių, siekimas visą materialinę, technikinę pažangą panaudoti kitų pajungimui".

Nepakanka tad žinoti, kad Kristus gimė, kentėjo ir mirė už žmonijos ir mūsų išganymą, nepakanka tikėti į tas tiesas, bet svarbiausias kiekvieno krikščionio gyvenimo tikslas — gyventi krikščioniškai, tai yra gyventi pagal tas tiesas ir dėsnius, kuriuos Išganytojas mums paskelbė. Kristaus įvykdyto atpirkimo jubiliejiniai metai tęsis dar iki ateinančių Velykų. Popiežius juos paskelbė ne vien tik paminėti 1950 metų sukaktį nuo Kristaus mirties, bet su tikslu, kad per šiuos metus mes asmeniškai daugiau pasinaudotume tomis atpirkimo malonėmis, kurias nupelnė mums Kristus ir per savo Bažnyčią mums teikia. (Labai patariame popiežiaus „Redemptor Hominis" bulę, atspausdintą „Krivūlės" Nr. 1 (37) dar kartą perskaityti ir joje paskelbtus nurodymus įvykdyti). — „Atverkite duris Išganytojui!" — ragina popiežius, skelbdamas malonių metus. Ir mes lietuviai, besiruošdami sutikti Kristų Kalėdose, atverkime jam duris į savo sąžinę, atverkime duris į savo širdį, atverkime plačiai duris į mūsų aplinką kad ji pažintų tikrąjį Kristų — žmonijos Išganytoją.

Priešbaigdamas šį kalėdinį laišką, dar kartą norėtu priminti Jums, Broliai ir Seserys, sekančių metų mums lietuviams brangų šv. Kazimiero Lietuvos globėjo jubiliejų. Šv. Kazimieras, D.L. Kunigaikščio Gedimino ainis, išgarsino Lietuvos vardą Visuotinoje Bažnyčioje. Jo 500 metų mirties jubiliejus galėtų mūsų laikais išgarsinti Lietuvos šventąjį globėją ir pačią tautą daug plačiau, jei lietuviai, išblaškyti po platųjį pasaulį, tam išgarsinimui uoliai pasidarbuos. Popiežius Jonas Paulius II šį jubiliejų pradės 1984 m. kovo 4 dieną iškilmingomis pamaldomis šv. Petro bazilikoje, Romoje, Kuo skaitlingiausi būriai lietuvių iš visų kraštų turėtų suvažiuoti ir suskristi į Romą švęsti šio jubiliejaus ir ta pačia proga laimėti ir Šventųjų Metų atlaidus.

Šių metų velykiniame laiške buvote raginami rengti šv. Kazimiero jubiliejaus minėjimus kiekviename krašte, kur lietuviai gyvena. Labai svarbu į minėjimo veiklą ir šventės programą kviesti ir vietos gyventojus. Tuo turėtų rūpintis ne vien tik lietuvių sielovados delegatai ir kunigai, bet ir lietuvių bendruomenės bei kitos organizacijos sutartinai jungtis į bendrą jubiliejinį darbą.

Sveikindamas Jus, Broliai Sesės, Vakarų Europos lietuviai, Kristaus gimimo Švenčių ir Naujų Metų proga, linkiu Jums išgyventi Kristaus teikiamos malonės džiaugsmą ir sulaukti gausios Dievo palaimos Lietuvos Patrono-Globėjo jubiliejiniais 1394 metais.

Jūsų Kristuje,

Vakarų Europos lietuvių vyskupas

† Antanas Deksnys

Roma, 1983 m. Adventas

PLB SVEIKINA DBLS

Gerbiamas Pirmininke,

Artėjančių Šv. Kalėdų ir Naujųjų Metų proga nuoširdžiai sveikiname Jus ir Jūsų valdybos narius, linkėdami daug sėkmės Jūsų asmeniškame bei visuomeniniame gyvenime.

Kartu su šventiniais sveikinimais, dėkojame Jums už darbą vadovaujant Jūsų krašto lietuvių Bendruomenei ir už nuoširdžius ryšius bei paramą Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdybai.

Linksmų Švenčių!

PLB Valdybos vardu,
Vytautas Kamantas
Pirmininkas

SVEIKINA VLIKAS

VLIKO SVEIKINIMAS ŠV. KALĖDŲ IR NAUJŲ METŲ PROGA

Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas sveikina visus lietuvius gyvenančius pavergtoje tėvynėje, vargstančius tremtyje, kerčiančius Sovietų kalėjimuose ir psichiatrinėse ligoninėse ir gyvenančius laisvame pasaulyje linkėdamas jiems, kad Kalėdų švenčių dvasia sustiprintų visų širdis pasiryžimu, palengvintų kančias ir ilgėsį laisvės. Su sustiprinta ištverme, ryžtu ir viltimi ženkime į Naujuosius Metus.

VYRIAUSIAS LIETUVOS IŠLAISVINIMO KOMITETAS

„LIETUVOS ATEITIS" VOKIEČIŲ SPAUDOJE

Vokietijos laikraštis DIE WELT (3.12. 83) išspausdino savo Vienos korespondento Carl Gustaf Stroehm'o pranešimą apie Vakaruose gautą Lietuvos jaunimo pogrindžio laikraštį „Lietuvos Ateitis". Tas mašinėle parašytas ir padaugintas pogrindžio leidinys yra skirtas katalikų jaunimui ir duoda įdomų vaizdą kaip lietuvių tauta laikosi okupantų atžvilgiu, — sako korespondentas.

Leidinio vedamajame straipsnyje „Dialogas su savim" jauni skaitytojai yra raginami susipažinti su tūkstantmetine Lietuvos istorija. Tas pasiūlymas išplaukia iš daugelio laiškų, kuriuos gavusi leidinio redakcija. Tarnauti tėvynei yra kiekvieno Lietuvos jaunuolio aukščiausia pareiga, — sakoma pogrindžio leidinyje, — Pavyzdingi jaunuoliai privalo sujungti tėvynės meilę su tikėjimu. Vien tik tikėjimas į Dievą gali padėti žmogui priešintis moraliniam ir fiziniam priešui. Straipsnyje sakoma: „Jeigu noriu būti tikru lietuviu, primiausiai turiu būti krikščioniu". Sovietinė santvarka, kaip svetima ir nusikalstama, turi būti atmesta, nes ji Lietuvai buvo primesta iš šalies.

Pogrindžio leidinys primena jaunajai kartai apie lietuvių deportacijas į Sibirą, paskelbė Juliaus Sasnausko laišką, atsiųstą iš darbo stovyklos, ir išspausdino kiais priverstais Sibire dirbti darbininkraštis plačiai atpasakoja.

LIETUVOS KRYŽIAI

Lenkų domininkonų vienuolijos leidžiamas žurnalas W DRODZE Nr. 8, 1983 m., išspausdino dešimties puslapių ilgio straipsnį apie Lietuvos kryžius. Žurnalas yra leidžiamas Poznaniuje, o straipsnio autorius yra kun. Janusz Rožanski.

Autorius aprašo įvairius tipus Lietuvos kryžių bei koplytstulpių, kokių negalima rasti nei Lenkijoje nei kituose katalikų kraštuose. Jis apgailestauja, kad šie krikščioniškosios kultūros paminklai dabar nyksta ir pamažu tampa „vakarykščia diena". Jie buvo seniau statomi įvairiose vietose ir įvairiomis progomis. Autorius smulkiau aprašo Kryžių kalno, esančio pakeliui iš Šiaulių į Joniškį, istoriją. Surinkęs kitų autorių literatūrą tuo klausimu, kun. J. Rožanski smulkiai aprašo kryžius bei koplytstulpius, randamus Žemaitijoje, kurie skiriasi nuo kitų, kurie buvo statomi Aukštaitijoje ir Dzukijoje. Jis taip pat aprašo mažas koplytėles, kurios būdavo įkeltos į medžius, ir smūtkelius, kokių negalima rasti niekur pasaulyje.

Autorius stebisi lietuvių kūrybos grožiu ir autentiškumu. Jis primena, kad už kelių metų sukaks 600 metų krikščionybei Lietuvoje.

Šv. Kalėdų ir N. Metų proga DBLS Skyrių valdybas, narius ir visus lietuvius sveikina

DBLS VALDYBA

Akcininkams ir kitiems savo rėmėjams linksmų šv. Kalėdų ir laimingų N. Metų linki

LIETUVIŲ NAMŲ AKC. BENDROVĖS VALDYBA

„Europos Lietuvio" ir Nidos Knygų Klubo nariams ir visiems bendradarbiams linki linksmų šv. Kalėdų ir laimingų N. Metų

„EUROPOS LIETUVIS" IR NIDOS KNYGŲ KLUBAS

Visus mielus savo vasarotojus ir Lietuvių Sodybos rėmėjus šv. Kalėdų ir N. Metų proga nuoširdžiai sveikina

LIETUVIŲ SODYBA

Kalėdų švenčių ir Naujųjų Metų
proga visus geros valios lietuvius
nuoširdžiai sveikina.

Vincas Balickas
Lietuvos Charge d'Affaires

Nuoširdžiai sveikinu
visus lietuvius ir jų šeimas,
linkėdamas linksmų *Kalėdų* ir palaimingų
Naujųjų Metų

Kun. J. Sakevičius, MIC.

LITUANISTIKOS KATEDRA

VI PLB Seimo metu, Vokietijos LB atstovė Eugenija Lucienė pasikalbėjo su JAV LB Švietimo tarybos pirm. J. Kavoliūnu apie Lituanistikos katedros steigimą Illinois universitete, Čikagoje. Čia paduodame to pasikalbėjimo atpasakojimą.

Jau 1978 metais rengiantis V PLB Seimui Toronte, tuometinis PLB pirm. Br. Nainys manė, kad reikėtų svarstyti kultūrinio centro Amerikoje steigimą, — pasakoja J. Kavoliūnas. Tuo laiku vadovaudamas PLB Valdybos švietimo skyriui, jis prišnekino dr. R. Šilbajorį šia tema paruošti paskaitą. Dr. R. Šilbajoris, kuris profesoriauja Columbus universitete, savo paskaitoje samprotavo, kad tokiu centru turėtų būti lituanistikos katedra kuriame nors iš Amerikos universitetų. Seimas tą reikalą apsvarstęs nutarė raginti „PLB valdybą kuriame nors Šiaurės Amerikos universitete sudaryti sąlygas pastoviai lituanistikos katedrai“.

Nauja PLB valdyba, vadovaujama V. Kamanto, vykdydama seimo nutarimą, pa prašė L. Raslavičių, JAV LB Švietimo tarybos narį lituanistinėms studijoms uni versitetuose, išaiškinti katedrai steigti galimybes ir sąlygas. Jam duomenis surinkus, Lietuvių bendruomenės ir Lietuvių jaunimo sąjungos valdybų konferencija 1980 kovo mėn. Detroite, kur dalyvavo, PLB, PLJS, JAV ir Kanados LB ir JS valdybos, sutarė, kad katedra labai reikalinga ir kad visų bendru darbu įgyvendinama. PLB valdybos sudaryta komisija iš L. Raslavičiaus, L. Rimkaus, Romo ir Emilijos Sakadolskių ir dr. R. Šilbajorio, Lituanistikos instituto pirmininko, pateikė duomenis ir siūlymus iš 9 universitetų. Jais remiantis, buvo nutarta steigti ne lituanistikos studijų centrą, nepriklausantį universitetui, o lituanistikos katedrą ir ją steigti Illinois universitete Čikagoje. 1981 balandžio 20, PLB atstovai V. Kamantas ir dr. A. Razma pasirašė su minėtu universitetu lituanistikos katedrai steig ti sutartį.

Illinois universitete Čikagoje yra daugiau lietuvių studentų, negu bet kuriame universitete už Lietuvos ribų. Čia organizuojamas Lietuvių tyrimo institutas — biblioteka ir archyvas, kuris bus gera parama lit. studijoms universitete, čia yra ir didžiausias lietuvių telkinys laisvajame pasaulyje.

Studentų, kurie studijuotų lituanistiką, dabar yra, o kad būtų ateityje, reikia sudaryti geras sąlygas — turėti savo gerą ir pastovų skyrių universitete. Per paskutinius ketverius metus minėtame universitete veikiančius lituanistikos kursus lankė iš viso 266 lietuviai studentai, vidutiniškai kasmet po 66 studentus. Įsteigus lituanistikos katedrą ir pridėjus aukštesniojo (graduate) lygio kursus su teise siekti mokslo laipsnių studentų skaičius turėtų padidėti. Jau dabar lituanistikos asistentė šiame universitete siekia daktarato iš lituanistikos, kurį įsigyti galės pradėjus katedrai veikti.

Katedra pradės veikti 1984 m., dabar ieškomas profesorius. Lituanistikos institutas 1981 m. turėjo 120 narių, kurių nemaža dalis dėsto savo specialybės dalykus JAV ir Kanados universitetuose ir kolegijose. Tad manoma, kad iš jų turėtų būti kandidatų ir lituanistikos katedrai.

Dabar Illinois universitete Čikagoje, prof. Marijos Stankus-Saulaitės vadovaujama lituanistikos programa veikia nuo 1972 metų. Ją sudaro 16 kursų: trys pradiniai lietuvių kalbos kursai, trys aukštesnieji, lietuvių proza, poezija, drama, lietuvių išeivijos literatūra, lietuvių kultūra, lietuvių kalbos istorija, lietuvių kalbos sudėtis, vertimas iš lietuvių į anglų kalbą ir du kursai savarankiško darbo (independent study). 1979 m. vasarą, sumažėjus studentų skaičiui, universitetas buvo lituanistikos kursus finansiniais sumetimais uždaręs. Lietuviams dabar įstei giant savo lėšomis lituanistikos katedrą, gaunami du dalykai: pirma, prie esamų lituanistikos kursų prisideda aukštesniojo lygio lietuvių kalbos, literatūros ir kitu lituanistinių dalykų, studijos, kurios bus labai reikalingos. Įsteigus lituanistikos katedrą, universitetas nusistatė laikyti ir ligšiolinę lit. studijų programą kaip natūralų pagrindą lituanistikos katedrai. Lituanistikos katedra, sykį įsteigta, pagal sutartį su universitetu lieka veikti visiems laikams. Čia bus paskaitos, seminarai, tyrinėjimo darbai, konferencijos ir universiteto vardu leidžiami lietuvių mokslo darbai.

Lietuviškajai visuomenei remiant ir Lietuvių fondui paskyrus $50,000.00 paramą, š.m. lapkričio 4 d. buvo įneštas universitetui pirmasis $200,000.00 įmokėjimas. Per kitus ketverius metus reikės įnešti dar po $100,000.00, universitetas pridės $150,000.00 ir taip 1987 m. rudenį lituanistikos katedros sąskaitoje bus iš viso $750,000.00. Iš šios sumos palūkanų ir bus išlaikomas profesorius, raštinė, leidžiami lituanistiniai darbai. Rimtam ir dideliam reikalui esant ištesama ir reikiamos lėšos surenkamos. Praėjusių II Pasaulio lietuvių dienų biudžetas buvo per $600,000.00. Tikima, kad ir katedrai įsteigti reikiamos lėšos bus surinktos.

VI PLB seimui paprašius JAV LB Krašto valdybą perimti lituanistikos katedros realizavimą, J. Kavoliūnas vadovauja lėšų telkimui.

Baigdamas su Eugenija Lusiene pokalbį, JAV LB Švietimo tarybos pirm. J. Kavoliūnas pareiškė, kad:

„Būtų klaida, steigiant universitete lituanistikos katedrą, mažinti dėmesį ir lėšas mūsų pradinėms ir aukštesniosioms mokykloms bei Vasario 16 gimnazijai nes jos juk sudaro natūralų pagrindą lituanistinėms studijoms universitete. Mums reikia ir mes galime turėti ir lietuviškąsias mokyklas su Vasario 16 gimnazija ir lituanistikos katedrą. Vasario 16 gimnazija, kaip ir organizuojama lituanistikos ka tedra, yra tik viena laisvajame pasaulyje. Visi turime padėti šią gimnaziją išlaikyti. Rengdami kalėdines dovanas, neaplenkime ir Vasario 16 gimnazijos‘.

.XXXI-oji EUROPOS LIETUVIŠKŲJŲ STUDIJŲ SAVAITĖ

įvyks 1984. VII.29 — VIII.5 toje pačioje vietoje kaip 1983: Vak. Vokietijoje, Augsburge, St. Ulrich Akademijos namuose, Kappelberg 1.

Savaitės prelegentais kviečiami: kun. prof. P. Rabikauskas (šv. Kazimiero sukakčiai), dr. K.J. Čeginskas, prof. V.J. Bieliauskas, Dr. K. Girnius, dr. P. Reklaitis, dr. A. Gerutis, kun. A. Rubikas, V. Natkevičius, dr. J. Norkaitis, kun. B. Liubinas V. Bartusevičius, A. Liulevičienė, L. Kojelis ir kiti. Meninei programai kviečiami: dainininkė L. Stepaitienė, smuikininkė H. Mozuraitytė, prof. V.M. Vasyliūnas.

Pragyvenimas per visą savaitę (kambarys ir maistas) kaštuos kaip ir 1983 m. **DM 350,** — (dienai **DM 50** —), registracijos mokestis **DM 65,** —, jaunimui **DM 25,**. Registracijos mokestį siųsti į savaitės sąskaitą: Litauische Studienwoche, Konto-Nr. 8 9340 02 Volksbank Kreis Bergstrasse BLZ 509 914 00, **6840 Lampertheim4. Registruotis pas Frl. J. Barasas, 8000 Munchen 50 Rubinstr. 1.** Programos reikalais rašyti: V. Natkevičius, 6806 Viernheim Franconvillestr. 13.

Savaitės rengimo komisiją sudaro: stud. J. Barasaitė, dr. K.J. Čeginskas, inž. R. Hermanas, V. Natkevičius, dr. J. Norkaitis, kun. A. Rubikas, stud. B. Šyvokaitė. Moderatoriai: dr. K.J. Čeginskas, V. Natkevičius, dr. J. Norkaitis. Iki pasimatymo Studijų savaitėje Augsburge!

PRANAS MAŠIOTAS

Gruodžio 19 dieną suėjo 120 metų nuo gimimo aušrininko, visuomenės veikėjo, pedagogo ir vaikų rašytojo Prano Mašioto. Jis gimė 1863 metais, Šakių apskrityje, mirė 1940 m. Kaune. Maskvoje baigęs fizikos-matematikos fakultetą, mokytojavo Rygoje. I-jo Didžiojo karo metu, pasitraukęs į Rusiją, Voroneže vadovavo Martyno Yčo gimnazijoms. Grįžęs Lietuvon dirbo švietimo ministerijoje, buvo švietimo viceministeriu ir dalyvavo įvairiose knygų leidimo komisijose. Pranas Mašiotas visą savo gyvenimą dalyvavo visuomeninėje veikloje ir yra vaikams parašęs ar išvertęs apie 100 knygų.

Bernardas Brazdžionis

Ąžuolas

Prieš šimtmečius įaugo mano šaknys
šiton žemėn,
Ir šimtmečių juoda audra jų neišraus,
Ar išdidi viršūnė Tėviškės padangę ramią
remia,

Ar ūkanose prošvaisčių dairaus.
Esu pagairėj aš šiaurinio šalto vėjo,
Esu aš kryžkelėj rytų ir vakarų,
Daug Nemunu vandens, daug rytmečių
šviesių tekėjo
Ir daug užgeso neprabrėškusių žarų...
Ir klydo gervių klyksmas rudenio takuos,
Visų pavasarių padangėj mano rankos
plėtės,
Ir paukštis svetimas žemyn nenulenkė
šakos.

Girdėjau giriose aš Gedimino ragą,
Girdėjau aidą jo aukštajam pagiry,
Mačiau, kaip laužai, šaukdami kovon
lietuvį, dega,
Ir kaip krūtinėse negęsta jų liepsna
skaidri.
Mačiau kaip griuvo akmenio statytos pilys
Mačiau kaip upės seko ir kalnai,
Mačiau kaip piliakalnius milžinams
supylė,
Kad jie gyventų kaip žemė, amžinai!
Po mano kojom Romuvos šventa ugnis
ruseno,
Po mano kojom gęso plėnys pelenų senų,
Aš prie širdies glaudžiau Smūtkelio
koplytėlę seną
Paguodą temstančių, paguodą švintančių
dienų,
Manų šakų žaliam, gyvam pavėsy
Vaidilų kanklės nešė dainą kloniams ir
laukams,
Mano galvos vainikan naktį krito
žvaigždės šviesios,
Ir tarė žemė! — Rink, jos rytą lems!
Į juodą žemę sunkės ašaros ir kraujas
Ir aš, kaip deimantus, slėpiau jas tarp
šaknų,
Ir aš, lapus iš skausmo plėšdamas, rinkau
jas
Vergų, baudžiauninkų, tremtinių,
kankinių...
Ir tarė dangūs: Ąžuole, stovėk, kai vėtros
plėšys,
Ir nedrebėk, kai duobkasiai sueis iškast
tavęs —
Manų skliautų Apvaizdoje tu amžiais
čia stovėsi,
Kas neš manas Kalvarijas, tas mano
šventę švęs.
Ir brangų lobį ašarų, žvaigždžių, kančios
ir kraujo
Glaudžiu ir saugau dienai gyvą po žeme,
Kai po visų naktų užgims pasaulis naujas,
Iš jų kad gaustų Viešpačiui šviesi garbės
giesmė!

JAU LAIKAS ATNAUJINTI E. LIETUVIO PRENUMERATĄ ARBA NAUJAI LAIKRAŠTĮ UŽSISAKYTI.

Atsiųsta paminėti

Antanas Musteikis, **DANGAUS IR ŽEMĖS ŠAKNYS,** Lietuviškos knygos klubas, Chicago, 1983. 338 puslapių romanas, kaip aplanke rašoma, yra apie „Keturių šio šimtmečio lietuvių kartų gyvenimą ne tik Lietuvoje, bet ir Sibire, bei Grenoblyje“. Kaina 10 dol. Spaudė „Draugo“ spaustuvė. Viršelis ir aplankas dail. Vidos Stankienės.

Rūta Kleva Vidžiūnienė, **VIENO VAKARO MELANCHOLIJA,** Lietuviškos knygos klubas, Chicago, 1983. Po knygos titulu žodis „Novelės“ ne visai atitinka teisybei, greičiau tai yra „trumpos iškarpos iš gyvenimo, kuris dabar matomas išeivijoje“ (iš aplanko). 220 puslapių knygoje yra 19 atskirų apsakymų. Kaina 7 dol. Viršelis ir aplankas dail. Elenos Urbaitytės.

Kostas Ostrauskas, **GUNDYMAI,** Algimanto Mackaus knygų leidinio fondas, Chicago, 1983. Knygos apipavidalinimas V.O. Virkau Drama, 110 pusl., kaina US $ 8.00.

Petras Melnikas **PAKIRSTA ŠAKA,** Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas, Chicago, 1983. Aplankas Petro Mikalajūno. Kaina US $ 8.00, 180 pusl. romanas.

Abi šias knygas galima gauti iš G. Vėžio, 7338 S. Sacramento Ave., Chicago, IL 60629, USA.

Į LAISVĘ, Nr. 88, Rugsėjis, 1983. Politikos žurnalas. Leidžia Lietuvių fronto bičiulių taryba. Red. Vacys Ročiūnas, admin J. Prakapas, 14 Thelma Drive, Bakersfield CA 93305, USA. Metinė prenumerata Europoje US $ 5.00.

BRIDGES, Vol. 7, No. 11, November, 1983. Lithuanian-American newsletter. Publisher Lithuanian-American Community in the U.S.A., Inc. Per šį anglų kalba leidžiamą laikraštuką, leidėjai nori atstatyti ryšius su tais lietuviais, kurie dėl vienų, ar kitų priežasčių nekalba lietuviškai, bet domisi lietuvišku gyvenimu Lietuvoje ir užsienyje. Išeina 11 kartų per metus, kaina US $ 5.00. Red. Demie Jonaitis, admin.: Bridges, 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207, USA.

TECHNIKOS ŽODIS, 1983, Nr. 3. Liet. inžinierių ir architektų leidžiamas žurnalas. Red. V. Jautokas. Per metus išeina 4 numeriai, pren. US $ 8.00.

KARYS, 1983 lapkritis, Nr. 9. Leidžia L.K.V.S. Ramovės New York'o skyrius. Red. Zigmas Raulinaitis. Prenumerata metams US $ 17.00. Adresas: 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207, USA.

MŪSŲ VYTIS, 1983, Nr. 3. Leidžia Akademinis skautų sąjūdis. Red. Juozas Toliušis, admin. D Korzonienė, 2725 W. 84th Place, Chicago, IL 60652. Išeina kas trys mėnesiai, metinė prenumerata US $ 7.00, studentams 4.00.

LAIVAS, 1983 m. Nr. 6. Lapkritis-Gruodis. Leidžia Marijonų vienuolija, red. kun. J. Vaškas MIC. Išeina kas du mėnesiai. Prenumerata metams US $ 5.00. Adresas: 4545 West 63rd st., Chicago, IL 60629.

RAŠTAI

Čikagoje „Į laisvę“ fondo lietuviškai kultūrai ugdyti išleistas Juozo Brazaičio „Raštų“ IV tomas. 563 puslapių knygą redagavo Alina Skrupskelienė ir Česlovas Grincevičius. Į šį tomą sutelkti Brazaičio straipsniai liečią kultūrininkus, teatrą, kultūrinius rūpesčius ir mokyklų reikalus.

ŠV. KAZIMIERO KOLEGIJA ROMOJE

Naujuoju šv. Kazimiero kolegijos vicedirektoriumi paskirtas buvęs tos kolegijos auklėtinis Algimantas Bartkus, iki šiol gyvenęs JAV, kur jis buvo Apreiškimo parapijos Frackville, Pa. klebonu.

ŠV. KRYŽIAUS PARAPIJOJ

Jau kuris laikas Šv. Kryžiaus bažnyčioje Town of Lake daromi pataisymai, atliekami dažymo darbai. Lietuvių parapijiečių tarpe pasklido gandai, kad ten uždažomi lietuviški paveikslai ir ornamentai. Sekmadienį, rugpjūčio 21 d., po lietuvių kalba Šv. Mišių, parapijos raštinėje įvyko Lietuvių parapijiečių komiteto posėdis, kuriame dalyvavo ir naujai paskirtasis kun. kleb. J. Paplansky.

Posėdį pradėjo komiteto pirmininkas Pranas Šulas, išryškindamas, kad bažnyčios vidų remontuojant ir dažant, būtų paliktos lietuvišku paveikslų originalios spalvos ir ornamentai, nes šią bažnyčią pastatė ankstyvesnioji lietuvių ateivių karta. Algis Regis anglų kalba išdėstė naujajam klebonui lietuvių pageidavimus, pabrėždamas, kad lietuviai parapijiečiai nori ir savo gimtąja kalba krikštynų, sutuoktuvių bei laidotuvių apeigų, o taip pat lietuvių informacijai kambario. Dr. V. Tauras pasakė, kad prie buv. kleb. Abromavičiaus buvo atnaujinta bažnyčia ir stogas, o lietuviai tiems reikalams gausiai aukojo. Kun. kleb. Paplansky tarė, kad taisant ir plaunant bažnyčios vidaus sienas buvo nukabinti visi paveikslai, kurie vėliau bus atgal pakabinti. Remontas kaštuosiąs arti 50,000 dol. Kiekvienam, pagal galimybę, teisią mokėti po 240 dol. į metus; 2-jų metų laikotarpyje esą tik 1 parapijietis teprašęs lietuviškų laidotuvių.

A. Regis tarė, kad iš pavardės galima matyti, kam reikia lietuviškų apeigų.

Lietuvių R. Katalikų Federacijos pirm. adv. S. Kuprys šiame posėdyje nedalyvavo, todėl Lietuvių parapijiečių komiteto vardu išdėstys raštu šios parapijos lietuvių pageidavimus. Drg.

Baltijos jūra

DIDELĖS BALTIJOS PROBLEMOS

1982 metais buvo išleista R. Vokietijos Berlyno Humboltų universiteto profesoriaus P. Hupferio knyga „Baltija — maža jūra, didelės problemos“. Tai labai reikalinga studija, išsamiai apibendrinanti Baltijos problemas.

Šįkart pažintis su Baltija — ne kaip atskiras šalis skalaujančia jūra, o bendra biologinių, hidrologinių, meteorologinių bei ekologinių veiksnių sistema. Tokią schemą autorius pasirenka dėl to, kad atskiros Baltijos dalys yra skirtingų geologinių ir klimatinių zonų juostos. Vienos šalies rėmuose nagrinėjama bet kuri problema turėtų specifinių bruožų, parodytų jų dalinį, o ne globalinį poveikį visam jūros baseinui.

Okeologinėmis sąlygomis didelę įtaką turi Baltijos jūroje egzistuojančios trys geotektoninės formos, susidariusios atskirų geologinių periodų metu. Jos knygoje detaliai nagrinėjamos, nusakomas esminis pobūvis, struktūra, ypatybės.

Visas Baltijos jūros plotas — 415 000 km2. Ir jeigu bendru paviršiaus plotu Baltiją galėtume gretinti su kitomis jūromis (Juodoji — 423 000 km2, Kaspijos — 436 000 km2), tai vandens kiekiu ji — maža jūra. Ši aplinkybė, daro išvadą autorius, sąlygoja charakteringus jūros baseinui hidrologinius procesus.

Dar vienas unikalus Baltijos bruožas — ilga krantų linija. Generalinė linija tęsiasi 7.000 kilometrų, o visas salas salas saleles apjuosus, pakrantė nusitęstų net 22.000 kilometrų. (Lietuvai tenka 65,2 tūkstančio kv. kilometrų, t. y. 3.1 procento viso Baltijos jūros baseino ir beveik 75 km. pakrantė).

Na, o vandens struktūra jūroje? Kuo ji ypatinga?

„Vertikalus biogeninių medžiagų pasiskirstymas priklauso nuo vandens sluoksnių storio“, — sako P. Hupferis.

Rudenį ir žiemą viršutiniai vandens sluoksniai palyginti gerai vėdinasi, gausiai pasipildydami deguonies. Giluminiai sluoksniai, ilgiau neatsinaujinę, tampa pražūtinga gyvybei terpe — mat padaugėja H_2S kiekis, o deguonies trūkumas jokiomis organinėmis ar neorganinėmis medžiagomis čia negali būti pakeičiamas.

Tiesioginės įtakos jūros vandens baseinui turi atmosferos cirkuliacija bei klimatas. Temperatūros pokyčiai vandenyje labiausiai jaučiami iki 40 metrų gylio, gilesniuose negu 60 metrų sluoksniuose svyravimai beveik nepastebimi.

R. Vokietijos profesoriaus atlikta analizė rodo, kad šiame šimtmetyje Baltijos vanduo pastebimai šiltėja. Tačiau nuo 1950-ųjų einanti kreivė žymi laipsnišką temperatūros žemėjimą. Toks Baltijos elgesys pirmiausia paaiškinamas atmosferos bei tiesioginių Šiaurės jūros srovių įtaka.

Vis dėlto, kokie temperatūros svyravimai bebūtų užregistruoti, Baltijos jūros maudymosi sezonų lentelė rodo, kad 1931 — 1961 metais jie buvo 30 procentų, ilgesni, negu 1901—1930 metais, o ledo periodas tiek pat sumažėjo. Taigi ir poilsiautojų skaičius padidėjo.

Prie Baltijos prieinančių visų septynių šalių pakrančių miestuose gyvena 8 milijonai žmonių. Į šį skaičių nepatenka poilsiautojai, sezono metu plūste užplūstantys Baltijos kurortus. Tas kasmetinis „bumas“ laukia ne tik švaraus vandens, bet ir kranto... Krantą knygos autorius skiria į dvi dalis. Viršutinė (vanduo-oras) ir žemutinė (vanduo-dugnas). Tačiau čia kyla kai kurių prieštaravimų. Atskirose Baltijos dalyse gylis nedidelis, todėl abi ribinės juostos glaudžiai tarpusavyje susijusios ir griežtos specifinės ribos iš viso negali turėti. Be to, savoka „krantas“ gali turėti keletą reikšmių. „Kranto linija“ jokiu būdu negalėtų būti tapatinama su riba, iki kurios jaučiame jūros įtaką.

Rytų Vokietijos pakrančių zonai poilsiautojai kasmet padaro tiek žalos, kiek siautęs štormas. Kranto apsauga čia rūpinasi per 400 technikos bei inžinerijos darbuotojų, surastas naujas kopų apsaugos būdas — jos apsėjamos keliaujantį smėlį sulaikančia avižų rūšimi. Nuo 1963 metų taikomas dirbtinis pliažų ir pakrančių plovimas iš jūros pusės.

Tačiau didžiausia „mažosios jūros“ problema — ne poilsiautojai.

Pagrindinis jūros sveikatos rodiklis — ištirpusio deguonies turinys. Tai svarbiausias ekologinis parametras, turintis tiesioginį sarvšį su biologinėmis vandens savybėmis.

Jūros vanduo (priklauso nuo temperatūros ir druskingumo) gali ištirpdyti tik apibrėžtą deguonies kiekį. Jei viršutiniuose vandens sluoksniuose deguonies pakanka, o giluminiuose stinga, greitai didėja sieros vandenilio kiekis. Tokios sutrikusios apykaitos rezultatai buvo pastebėti 1974 metais, „padovanoję“ net struktūrinį vandens sluoksnių pakitimą. Viršutiniuose sparčiai vystėsi gyvybė, o žemutiniuose mokslininkų prietaisai registravo pražūtingą gyvysiems organizmams stagnaciją.

Štai ir Baltijos problema Nr. 1!

Kas turi įtakos tokiai jūros reakcijai? Atsakydamas į šį klausimą, P. Hupferis išskiria 6 užterštumo rūšis; jų poveikį Baltijai pripažino ir UNESCO.

Ypač daug negandų padaro pirmosios dvi — komunalinių įmonių bei žemės ūkio nutekantieji vandenys. Kasmet kartu su jais iš visų septynių šalių į jūrą įteka 14927 tonos amoniako, 72681 t. nitratų, 6821 tona fostatų ir kt. Dėl nutekamųjų vandenų, 1966 metais iš atskirų Baltijos jūros rajonų išnyko menkė, silkių nerštavietės.

Į Baltiją nuteka nemaža pesticidų. Todėl kai kurių moliuskų, jūros paukščių, žuvų organizmuose jau aptinkamos maksimalios DDT ir sintetinių produktų atliekų biofenilų koncentracijos.

Pramoniniai vandenys, ypač prisotinti sunkiųjų metalų kadmio, švino, cinko jonų, nutekantys iš Švedijos medžio bei popieriaus apdirbimo įmonių, kelia grėsmę atskiriems Baltijos biotopams.

Naftos dėmės, išsiliejusios į jūrą, juda vos 4 procentų vėjo greičiu. „Naftos maras“ greičiausiai pažeidžia augaluose fotosintezę, organizmuose neribotais kiekiais ima kauptis benzapirinas. Tiesa, prieš tokį naftos „savivaliavimą“ naudojamos cheminės medžiagos emulgatoriai. Bet jas vartoti — tas pat, kas velnią gąsdinti raguotuoju..

Ir dar vienas — dirbtinių šilumos šaltinių — poveikis. Į jūrą patenkantys atominių elektrinių vandenys yra 6—13 K aukštesnės temperatūros. Toks temperatūros pasikeitimas atskiroms ekosistemoms jau rimtas pavojaus signalas. Nors kai kurių marikultūrų augimą jis net stimuliuotų, prailgintų maudymosi sezoną, sutrumpintų ledo periodą.

„Baltijai netinka sprendimas „Gamtos apsauga — bet kokia kaina!“ — teigia P. Hupferis. Uždavinys būtų — greičiau iki minimumo sustabdyti nekontroliuojamą ir pernelyg dideliais kiekiais atliekų keliavimą į jūrą!

Autorius siūlo sukurti Baltijos modelį — nustatyti galimų kenksmingų medžiagų koncentraciją, tirti, kaip jos atsilieptų atskiriems fiziniams, biologiniams, cheminiams, geologiniams jūros procesams.

Šiandien turbūt ne taip svarbu detaliai registruoti ir fiksuoti vykstančius pakitimus, o iš anksto tiksliau ir teisingiau numatyti jų poveikį jautriausioms ekosistemoms, kad laiku sugebėtume pakreipti vieną ar kitą ta linkme, kuri būtų mažiausiai kenksminga visai Baltijos jūrai.

***

1952 m. Kopenhagoje buvo įkurta Tarptautinė jūros tyrimų taryba (ICES), kurioje buvo visos Baltijos jūros valstybės. Nuo 1957 metų Helsinkyje vykstančioje Baltijos šalių konferencijoje du kartus per metus ruošiamos rekomendacijos jūros tyrimams. Jeigu paskaitytume pirmųjų konferencijų dokumentus, pastebėtume, kad anglų kalbos tekste žodis „Pollution“ (užteršimas) nė karto nepaminėtas. Kai 1970 metais į Helsinkį susirinko VII konferencijos dalyviai, žodis „Pollution“ buvo pagrindinė visų pranešimų tema. Todėl 1960—1970 metai J.T. iniciatyva buvo paskelbti Tarptautiniais Baltijos metais. O Okeano mokslinio tyrimo komitetas (SCOR) kartu su Tarptautine jūros tyrimų taryba (ICES) organizavo tarptautinę specialistų grupę, kuri tyrė Baltijos užterštumą.

Nuo to laiko darbai veja darbus. TSRS ir Švedija dalyvavo bendroje jūros tyrimų programoje. VFR, Danija, Švedija — Baltijos vartų programoje. Naujas žingsnis tarptautinių jūros tyrimų metraštyje — BOSEX 77. Tai — Baltijos atviros jūros eksperimentas, skirtas sudėtingiems dinamikos, chemijos, biologijos ir užteršimo plitimo klausimams.

ESPT šalių rėmuose jau ne pirmi metai tiriamos Baltijos problemos pagal susitarimą „Jūriniai tyrinėjimai“. Mokslininkai sprendžia konkrečias Baltijos hidrologijos problemas. Nepamirštami ir pakrančių tyrinėjimai. Pirmasis ESPT šalių darbas — eksperimentas EKAM-73 buvo atliktas dar 1973 metais Cingste, o 1974 ir 1976 metais hidrobiologiniai ir meteorologiniai ryšiai, jų sąveika tyrinėta Lenkijos pakrantėse.

Šiuo metu septynių valstybių laukia naujas darbas — šiandieninės Baltijos vandens komponentų balanso nustatymas, vykdomas pagal Tarptautinę hidrologinę UNESKO programą. L. irĮ.

SVEIKINAME

Šv. Kalėdų proga sveikinu visus draugus ir pažįstamus žmonos ir savo vardu ir linkiu laimės ir sekmės Naujuosiuose metuose.

Petras Varkala

Visus mūsų rėmėjus ir talkininkus, o taip pat pensininkus, ligonius ir vienišuosius tautiečius sveikiname Kalėdų proga ir linkime laimingų Naujųjų Metų.

Londono Lietuvių Moterų Sambūris „Dainava"

Linksmų šv. Kalėdų ir laimingų Naujųjų metų visiems draugams ir pažįstamiems linki

Kazimieras Bivainis

Šv. Kalėdų proga sveikiname visus Nottingham'o lietuvių pensininkus, senelius ir ligonius, skyriaus narius ir rėmėjus.

DBLS Nottingham'o sk. valdyba

Linksmų Kalėdų švenčių ir sveikatos Naujuose metuose linkiu visiems savo draugams Anglijoje ir užsienyje.

P. Ramaitis

Skotijos lietuvių Socialinis Klubas

nuoširdžiai sveikina savo klubo narius ir visus lankytojus ir linki linksmų šv. Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų.

Klubo Valdyba

Visus mūsų gimines, bičiulius ir pažįstamus sveikiname KALĖDŲ ir NAUJŲ METŲ proga ir linkime viso geriausio. Ta proga Tautos Fondui New York'e pasiuntėme $100.00.

Dr. J. ir M. Mockai

Visiems gerbiamiems ir mieliems klubo nariams, nariams rėmėjams ir lankytojams-svečiams

linksmų Šv. Kalėdų švenčių ir laimingiausių 1984 metų nuoširdžiausiai linki

Bradford'o Vyties klubo valdyba

Linksmų šv. Kalėdų ir laimingų N. Metų linki, visiems draugams ir pažįstamiems

A. V. Leonai

Metinių švenčių — Kalėdų ir N. Metų proga sveikiname rėmėjus, dvasiškius, globėjus, visą plačiąją visuomenę, seses ir brolius, gyvenančius laisvajame pasaulyje ir pavergtoje tėvynėje.

LSS EUROPOS RAJONO VADIJA

Piemenėliai

Tai įvyko prieš daugelį, daugelį metų. Buvo tuomet Palestinoj žiema. Nuolatinis lietus gaivino po vasaros karščių ištroškusią žemę. Atsigaivino augalai; sužaliavo žolė. Vargingiems Palestinos gyventojams šis lietus daug gero duoda, — tai būsimo derliaus užtikrinimas. Piemenys taip pat žiemos nenusigąsta, — jiems dar geriau, nes nereikia su avių, ožkų kaimenėmis bastytis iš vietos į vietą: žolės visur užtektinai.

Saulutė jau buvo nusileidus. Atėjo nors skaistus, bet vėsus gruodžio vakaras. Ant tamsiai mėlyno pietų dangaus žėrėjo žvaigždės. Lengvutis vėjelis kuteno jaunų žolę. Tylu, ramu; vien ten toli...toli Betliejaus link girdis didis klegėsys: mat susirinko Dovydo giminė iš visų Palestinos kraštų. Bet kuo tamsiau darės, tuo klegėsys mažėjo. Visi susigrūdo kur pakliuvo ilsėties, kad anksti su saulutės šviesa stojus eilėn užsirašytų.

•••

— Benai, ar nesukurtume ugnies? — paklausė jauresnysis piemuo.

— Vėsu, o aplinkui vilkai ir šakotai bastos — būtų drąsiau...

— Gerai tu sakai. Nueik pas Jošuą, paliuosuok jį: jis turi skiltuvą, o pats parink stagarų. —

Neilgai laukus linksmai atžingsniavo juodbruvis Jošua, stagarų, žolių pundelių nešinas.

— Jošua, ar turėsi į ką įžiebti ugnies?

— Bus, — atsakė tasai.

Padėjo pundelį. Parinko šakučių prie alyvos krūmų; sukrovė mažą lauželį. Pamažu iš užančio išsiėmė titnaga, skiltuvą, išsitraukė paruoštą knatą. Atsiklaupė prie laužo. Padėjęs ant titnago knatą, prispaudė smarkiai jį nagu. Užsimojo skiltuvu. Trenkė vieną kartą, kitą. Žarijos ritasi, bet knato nesiekia. Pataisė. Sudavė į titnagą dar kartą ir žiūri jau knatas rusa. Bematant užsiėmė žarija plačiau pasklido aštrūs dūmai. Dar viena kita pastanga ir jau dega keletas šiaudukų užsiima stagarai ir šakutės. Taip, jau laužas sukurtas. Skaisti raudona šviesa pradėjo bėgiote bėgioti nuo vieno šiaudo prie kito, smarkiai sutraukydama šiaudų kaulelius.

Linksmai sužibo Jošuo akys. Jisai pažiūrėjo į Beną.

— Gerai, mielasai, — pasakė tasai: — pasakyk aniems, kad suvarytų aveles į užvarą, — jau artinas vidunaktis reikia ir mums kiek prasnausti. —

— Gerai, klausau, Benai.—

— Kaip aš šitą nakties tylą myliu, — mintijo pats vienas pasilikęs ugnies daboti Benas: — Bet šiandien kas tai netaip kaip visuomet, — tylu, tylu, tylu aplinkui...Ir vėjas, ir žolės pastyro ir šakalai aplinkui nestaugia... — Pataisė ugnį ir nuėjo dirstelti tvarkos. Viskas jau buvo sutvarkyta. Užkėlė žardžio vartus ir sugrįžo visi piemenys prie ugnies.

— Ar girdėjai, Benai, ką maldykloje mums Rabi pasakojo? — klausė vienas piemuo.

— Ką? ką? paįdomavo kiti.

— Tai ir jūs negirdėjote „Klausykit", sako Rabi, vaikeliai: jau artį laikas seniai mūsų bočiams žadėtas, — ateis tautos Išgelbėtojas, Mesijas. „Ir Rabi atsivertęs skaitė Danieliaus pranašystes". —

Visi atsiduso giliai, susėdo aplinkui ugnelę.

— Bet kur jisai gims ir iš kokios giminės ar nepasakojo? — paklausė Jozua.

— Kur Jisai gims — nežinau. Tiktai girdėjau, jogei iš Dovydo giminės.

— Kaip mes laimingi! — atsiduso Benas: — tai iš mūsų giminės pakils žmonių Gelbėtojas.

Ir jisai užsimąstė giliau, giliau. Nutilo ir kiti. Ramu. Vien šiaudų kotelių sparksėjimas ir ugnies virpėjimas švelniai ardė tylą.

Staiga pranyko ugnelė, — jos nematyti. Didelė šviesa apsiautė aplinkui sėdinčius. Dirstelėjo vienas į kitą, pabalo. Vieni pašoko, atsiklaupė, kiti plačiomis žiūrėjo į netikėtai pasirodžiusį garbės jaunikaitį.

— „Nesibijokite!" — raminančiai prabilo jaunikaitis. — Štai jums pranešu džiaugsmingą naujieną, kurio laukė visa tauta. Dovydo mieste gimė Išganytojas, Kristus Viešpats. Ir štai jums ženklas: rasite suvystytą ir ėdžiose paguldytą kūdikį.

Ir netikėtai nušvito mėlynasis dangus pasigirdo malonūs-saldūs nežemės balsai, pasirodė didybė giedančių angelų. Jų balsai skambėjo maloniai-skardžiai. „Garbė Dievui aukštybėse, o žemėje ramybė geros valios žmonėms!"

Įdėbę akis, ištiesę kaklus piemenys žiūrėjo į taip stebuklingą įvykį. Bet šviesa kas kart vis mažėjo ir mažėjo, dangaus giesmės atgarsiai silpnėjo. Ir štai visiškai pranyko...

Ugnelė vėl juos apšvietė raudona šviesa glamonėjo išblyškusius veidus. Sužiuro jie vienas į kitą.

— Ką darysim? — jų akys klauste klausė.

— Skubinkimės Betlejun, — prabilo Benas, pamatykime žodį, kuris įvyko, kurį mums Viešpats teikėsi apreikšti! —

Sukilo visi ir pasileido Betlejaus linkai. Džiaugsmo jų pilnos krūtinės plačiai alsavo jų akys išsiilgimu sužibo prie To, Kurio laukė visa tauta tūkstančius metų.

Štai netoli jau ir Betlejus. Čia pat lauke jų kūtelė tvartelis riogso. Žiūri, žiburio besama kūtelėj. Pasuko dirstelti. Subėga visi artyn ir štai pamato šv. Juozapą ir Mariją tvartelyj.

— Štai ir kūdikis, — džiaugsmingai sušuko Jošua. Visi sužiuro. Pažino bematant Tą, apie kurį jiems angelas sakė. Suklaupė aplink ėdžias.

— Dėkui, Tau Viešpatie! — jausmingai tarė Benas ir skaisčios grynos džiaugsmo ašaros sužibėjo ant jojo skruostų.

— Tu mūsų Viešpats, mūsų tautos viltis.

— Ačiū, ačiū, šnibždėjo kiti.

Jų širdys buvo kupinos džiaugsmo. Nėkaip negalėjo suprasti, kodėl Dievas jiems, vargšams piemenukams teikėsi pirmiausia Išganytojo gimimą apreikšti...

Kūčių diena

J.S. Dovydaitis 1825 — 1882

Iš „Šiaulėniškis senelis" 1861

Sutemus, susiėjo gryčion visa šeimyna; visi nusiprausė, išsitrinko galvas, apsivilko baltais marškiniais ir susėdo už stalo. Stalas buvo užtiestas balta staltiese, o po staltiese šieno biskis atminti, kad Išganytojas gimęs ant šieno gulėjo. Senelį, kaip svečią ir vyresnį, pasodino pačioje kerčioje. Tuoj šeimininkė įnešė ant baltos lėkštės plotkų ir padėjo ant stalo ties šeimininku. Malonu ir žiūrėti į visą tą šeimynėlę — visi linksmi, gražūs; matyt, sąžinė visų buvo tyra. Advente visi išpažintį atliko, su Dievu susijungė, užtat visų širdys džiaugėsi, sulaukę to brangaus laiko. Paleistuvis būtų sėdėjęs nosį nuleidęs žemyn: jam būtų rūpėję kaip čia nuo pragaro išsisukti. Senelis suprato, kad rasi džiaugsmas ir ta dūšios ramybė kyla iš tyros širdies, linksmai ir meiliai atsiliepė:

— Dėkui Dievui, kad čia mane atvedė! Seniai jau taip gražiai kūčias turėjau; žiūrint į jūsų linksmus ir džiaugsmingus veidus, ir mano senos akys prašvito, ir mano širdis džiaugsmu sudrebėjo. Mylėkit visuomet Dievą, gyvenkite santarmėje ir vienybėje, laikykite tyrą širdį, nesuteptą blogais darbais, o visada linksmai minėsite tą brangų laiką.

Paskui šeimininkas, paėmęs plotkas, laužė ir dalijo visiems, sakydamas: „Duok Dieve kitų metų sveikiems sulaukti". O šeimininkė atsiliepė: — Tai, mat, žinojau, kuriam atminimui valgome plotkas, ką jos reiškia, ir užmiršau; ar neatmena kas?

Kada niekas negalėjo pasakyti, Senelis, atsigėręs tabokos, tarė:

— Jaunas dar būdamas, girdėjau pamokslą kunigo nabašninko Palčiausko, amžiną atilsį! Jisai taip sakė: „Kitą kartą, dar pradžioje krikščioniško tikėjimo, žmonės, eidami šventų Mišių klausyti, nešdavęsi baltos duonos ir dėdavę arti altoriaus. Kunigas, atskyręs vieną dalį, dėdavo ant altoriaus pašvęsti Mišių laiku, o kitą dalį, šiaip jau peržegnojęs ir palaiminęs, dalydavo tiems, kurie tą kartą nepriėmė Švenčiausio Sakramento; o tankiai vyskupai ir kunigai siųsdavo šitos palaimintos duonos į namus ištikimiems krikščionims, kaip ženklą vienybės ir draugystės tikėjime; kartais ir laiškus rašydavo prieš didesnes šventes su pasveikinimu arba su pamokslais. Tam tai atminimui, kaip kitą kartą siunčiama buvo pašvęsta duona krikščionims, taip dabar siunčia plotkas, ir norint nerašo kunigėliai laiškų, vienok tas patsai atminimas plotkų yra kaip koksai pasveikinimas, pamokslas ir persegėjimas katalikams, kad šitai arti jau Kalėdos, tas brangus laikas, kad laukiant tų švenčių, reikia turėti tyrą sąžinę, kad visi privalo mylėtis, kaip vaikai vieno Dangiškojo Tėvo".

— O ar nežinai, Seneli, kuriam atminimui kūčias valgo? — paklausė šeimininkas.

— Žinau, dovanok dangų, Palčiausko nebašninkas sakė: kad tai atminimas seno vėsi krikščionių, kurie po pamaldų bažnyčioj valgydavo vienkart, rodydami tuomi didelę santarmę, meilę ir vienybę. Į tuos bankietus eidavo mažas ir didis, beturtis, ir turtuolis, ubagžas ir ponas; visi be skirtumo valgydavo, kaip vieno tėvo vaikai. Paskui, kai žmonės pasileido, pradėjo nie kus tauzyti prie švento stalo ir daug vyno geriant ne vienam teko įdūkti, tada šventa Bažnyčia užgynė kelti bankietus po bažnyčias ir liepė, kad, kas sau nori, namuose puotautų gražiai ir viežlybai. Per ilgą laiką ir namuose broliškos malonės bankietai išėjo iš mados ir paliko tiktai atminimas kūčių dienoj. Tai mūsų kūčios yra atminimas meilės ir santarmės pirmųjų krikščionių, kurie Dievo aky se bažnyčiose, o paskui namuose valgydavo ir gerdavo, dalydamies Dievo dovanomis su beturčiais ir pavargusias. Dėl to ir šioje gadynėje yra mada siųsti įnamėliams ir beturčiams tų pačių Dievo dovanų, kas lieka nuo valgymo. Gal ir čia tokia graži mada?

— Mano šeimininkė, rodos, visuomet siunčia šio to įnamiams, — atsakė šeimininkas.

Tuo tarpu įėjo šeimininkė su bliūdu rasalo, o šeimininkas paklausė:

— O Sinickienei Tamsta ar turėsi ką nusiųsti?

— O kaip gi ne, — atsakė šeimininkė. — Mano motušės nabašninkė visuomet siuntinėdavo tų pačių valgių beturčiams ir aš maną laikau.

Senelis atsiduseš tarė:

— Tatai malonu išgirsti, kad Tamsta gerą savo motinos būdą laikai. — Dievo palaiminimas tame gyvenime, kur dorybės ir geri tėvų darbai nemiršta, bet su vaikų vaikais gyvena, kaip ištikimiausi tarnai, saugodami juos nuo blogų madų, kaip nuo vagių ir plėšikų...

Norėjo Senelis daugiau kalbėti, bet šeimininkė pertraukė:

— Prašom Tamstą valgyti, kad neatauš tų rasaliukas.

Rasalas buvo didžiai skanus, su baravykais; paskui padėjo tirštos bulvienės su žuvimi, grucės, užbaltintos kanapių pienu, silkių su cielomis bulvėmis ir ant galo valgį, vadinamą kūčiomis; tai yra kviečiai negrūsti, gerai išvirinti ir medaus miešimu užpilti. Valgė visi, maža ką kalbėdami, tiktai Senelis šį tą papasakojo, o po vakarienės ūkininko sūnus Baltrukas, paėmęs Viešpaties Jėzaus gyvenimo knygą, perskaitė apie užgimimą Išganytojo Betliejaus stainelėje; visi klausė įdėmiai, ko tik neverkdami; taip mylėjo gimusį dangaus karalių tokioj menkoj vietoj ir tokiam varge pasauliui išganyti; pabaigus skaityti, visi sugiedojo giesmelę: Jau šian dieną gul ant šieno, ir sukalbėję poterius, išvaikščiojo gultų, kad atsilsėję galėtų anksti rytą į rarotus paskubinti.

Negęstanti giesmė

I. KAPLANAS

Sodyba, slypinti tarp Lietuvos miškų,
Kadais — palaimintos ramybės
prieglobstis,
Akylai ir ausylai
tausojusi senbūvių šešėlius,
senovinių dainų aidus,
užmirštus padavimus...
Jaukią palaimą žiauriai subiaurino
plėšriojo smurto tvanas —
dviejų invazijų, dviejų skerdynių.
Vienas žmogėdra keitė kitą,
Kol pagaliau Rytų tyronas nugalėjęs
pavergė dar nuožmiau Nemuno kraštą.
Švento keršto įkvėpti
Kaip vėsulas, pakilo mūsų žmonės
kovon už savo garbę, savo laisvę,
už bočių priesakus!
Požemio rikiuotė — įstabusis lydinys:
Ištisos šeimos — tėvai ir jų vaikai,
vyrai su žmonomis,
Kalvis greta studento,
karys patyręs ir savamokslis snaiperis,
jaunimas ir senimas,
Bendros kančios,
skriaudos bendrosios sujungtį.
Prieš pasišventėlius laisvūnus ateiviai
metė
rinktines baudėjų pajėgas,
Plėšrūnų gaujos
žudė ir skerdė,
tyčiojosi iš kritusių,
šventvagiškai suminkdami lavonus,
Kankino žvėriškai belaisvius,
Gyvatiška klasta
kėsinosi pakirst tautos kovos vienybę.
Prieš daugybės priešų persvarą,
stokodami ginklų,
Lietuviai gynėsi septynerius metus,

tikėdamiesi laisvojo pasaulio paramos —
to niekad nesulaukę...
Jų beviltiškasis karas
riedėjo į karčią baigmę.
Paskutiniai židiniai
sutviksdavo, bet neilgam.
Vienas tokių stangių bet pasmerktų
forpostų —
senų dainų sodyba!
Veržlaus baudėjų žiedo apsupta
ir smaugiama jų smogiančiais puolimais,
Laisvūnai
nesidavė įveikti.
Visiems plėšrūnų šturmams pravirtus be
sekmės
Vyriausis nevidonas įsakė:
„Padegt širšyną!"
Liepsningos skruzdės
amaru apniko senas medines sienas.
Plėšrūnai pratrūko
riaumojimais, šauksmais, keiksmais,
Bet staiga nustero,
lyg stabo ištikti:
Krentančiose sutemose iš šėlstančios
ugnies
Prie stoglangio išnyro du siluetai
tarp traškėjimų tratėjimų,
Ir jie — dainavo! Jų daina —
Šaukimasis į ginklo brolius bei seses,
Jau kritusius kovoj
ar tebesikaujančius kaž kur kitur.
Didinga psalmė,
giesmė gimtajai žemei.
Paskutinis testamentas,
priesakas ir priesaika,
Galinis iššūkis Tėvynės pavergėjams.
Giltinė baigė stelbti du kimius balsus
Tarp sūkurių liepsnų ir dūmų
giedantieji deglai atrodė milžinais.
Ryžtingoji giesmė
sukrėtė nevidonus.
Ledėjantieji atgarsiai
sklandė per miško glūdumą.
Pirma jaunuolio,
po to — merginos balsas
paskendo ugnyje...
Bet argi nebegirdim
negęstančios giesmės?

SVEIKINAME

Gimines, bičiulius ir bendradarbius sveikiname švenčių proga ir linkime laimingų Naujųjų Metų

Dargis ir šeima

Visus draugus ir pažįstamus sveikiname švenčių proga. Vietoje kalėdinių atviručių aukojame spaudai 10 svarų.

V.J. Šližiai, Derby

Kalėdų švenčių ir Naujųjų Metų proga visus mielus lietuviškus klientus nuoširdžiai sveikina

JUOZAS TARULIS

Centralinio apšildymo ir vandentiekio (Plumbing) firmos savininkas

Tel. 01-223 5029

LKB KRONIKA

Girdžiai. (Jurbarko raj.). 1983 m. birželio 29 d. Girdžių klebonas kun. Viktoras ŠAUKLYS parašė raj. laikraščio „Šviesa" redakcijai tokio turinio raštą: „Jūsų redaguojamame laikraštyje A. ŠVIRBUTAVIČIŪTĖ prifantazavo nebūtų dalykų. 1983 m. birželio mėn. per tris numerius (70,71,72) apšmeižė mane ir iškoliojo bažnyčios tarnautoją I. JASIULYTĘ.

Korespondentė apkaltino kleboną baisiais dalykais: Jis buvęs miškinių nyšininku, laiminęs tarybinių pilėčių žudymus. Mišias laikęs už žuvusius banditus, žodžiu, jo praeitį gaubianti raudona skraistė. Tikrai siaubingi kaltinimai.

Iš tikrųjų štai kaip buvo. Tardytojas iš kailio nėrėsi, kad sulipdytų man bylą. Du kartus vedė į teismą, bet tribunolas abu kartus neradęs įkalčių ir atsisakė teisti. Teko primestąjį straipsnį nurašyti.

Jei korespondentei būtų rūpėjusi tiesa, ji būtų paskaičius bylą, o nefantazavus ir nebūtus dalykus rašiusi. Deja, ateistinei neapykantai nesvarbu tiesa.

Bažnyčios tarnautoją I. JASIULYTĘ kaltina artimo meilės neturėjimu. Tam įrodyti ima tokį atsitikimą.

Kai gyvenome Šiupylių parapijoj, ten medicinos punktas neturėjo felčerio. Tada kolūkiečiai ateidavo vaistų susileisti pas JASIULYTĘ. Atėjo ir pilietis J.P., o JASIULYTĖ pasakiusi atėjusiam: „Einame į bažnyčią, o paskui suleisiu vaistus". Tuo parodžiusi, kad ji neturi artimo meilės" — rašo korespondentė.

Iš tikrųjų štai kaip buvo. Tas kolūkietis atėjo eiliniam vaistų suleidimui Atėjo prieš pat pamaldas, kada bažnyčioje jau žmonės buvo susirinkę į savo užprašytas Mišias. Tai protingiau buvo, kad tas vienas palauktų, negu gaištų apie 20 žmonių.

Tai kur čia juodas darbas ar meilės neturėjimas?

Toliau JASIULYTĖ kaltinama už tai, kad mokinius įspėjanti saugotis mokytojų, kai eina į bažnyčią.

Tą mokiniai žino ir be įspėjimo. Žino iš to, kad juos bara, ūdija, elgesio pažymius mažina už aktyvų dalyvavimą pamaldose. Įgąsdinti yra ne tik vaikai, o ir suaugusieji.

Kad bažnyčios tarnautoja pakalbino vaikų į bažnyčią, tai laikraštis iškoliojo I. JASIULYTĘ, išvadindamas ją „juodąja burtininke", o kokį vardą nusipelno tie, kurie gąsdina mokinius ir elgesio pažymius mažina?

Jaunimas lanko bažnyčią todėl, kad Kristus žada gyvenimą po mirties. O ką žada ateistai? Niekо, išskyrus sunykimą ir amžiną išnykimą, o žmonės nori ir mirę gyventi. Todėl ir kratosi skurdžių ir tuščių ateistinių paistalų.

Žinau, kad šio pasiteisinimo Jūs neatspausdinsite, nes dar nebuvo tokio atsitikimo, kad apšmeižtam bažnyčios tarnautojui būtų buvę leista spaudoje pasiteisinti ar šmeižtą atšaukti". (Tekstas sutrumpintas — red.).

KNYGA APIE PABALTIJĮ

Kalifornijos universiteto leidykla šią vasarą išleido R. Misiūno ir R. Taageperos veikalą, **The Baltic States — Years of Dependence** (Pabaltijo valstybės — priklausomybės metai). Knyga aprėpia Pabaltijo šalių laikotarpį tarp 1940 ir 1980 metų. Ypatingai pabrėžiamas lietuvių rezistencijos pobūdis. Į ateitį autoriai žiūri su atsargiu optimizmu. Tekstą papildo išsami bibliografija, šešiolika lentelių su statistiniais duomenimis, administracijos bei valdžios vadovų vardynas ir gausios nuotraukos. (ELTA)

Knyga gaunama Londono Lietuvių namuose. Kaina £10.00, prisiuntimas £1.00

NAUJIEJI METAI

DĖDĖ ATANAZAS

Buvo šviesi mėnesiena žiemos naktį. Speigas visur ir viską badė, kaip adatomis: įsilindęs į medžius, rąstus ir trobesius, šaudė, kaip iš šaudyklių. Žemė buvo apdengta maža varsva sniego, kurs einant po kojomis čirškėjo, tarsi muzika griežė. Pamiškėje, netoli vieškelio, riogsojo pajuodavusi ir nudriskusi trobelė, kurioje šaltis taip ir vaikščiojo, tarsi bulius po ganyklas karvių jieškodamas. Tos trobelės gyventojas, Juozapas Bieda, su savo gimine seniai jau miegojo ir linksmus sapnus sapnavo.

Išmušė nakties dvyliktą, ir kažin kas į langą subrazdino. Atsibudo iš miego jaunesnioji Biedos duktė ir, priėjusi prie lango, paklausė:

— Tamsta kas esi ir ko nori?

— Aš esmi Naujųjų Metų pasiuntinys, — atsakė iš lauko nepažįstamasis: — einu per žmones skelbdamas Naujus Metus ir klausinėdamas, ko kas iš Naujųjų Metų nori. Tamsta iš manęs ko norėsi?

Mergaitė išsigando ir sušuko:

— Tėte, tėte! Naujieji Metai atėjo, prašyk jų, ko nori!

Senas Bieda atsibudo iš miego ir nuo pečiaus nusirito.

— Ta... — galvoja, — ir ko čia reikėtų Naujųjų Metų prašyti?

Senis atsiminė, kad jis su savo pačia teturi vienus kailinius, ir jau antrus metus su pačia pasikeisdami, eina vienais kailiniais į bažnyčią.

— Ponuti! — tarė senis Bieda, — dovanok man antrus kailinius į bažnyčią eiti, o senuosius tai pačiulė sau persidirbs.

Pasiuntinyys prasijuokė ir paklausė:

— Na, o tavo pati ko reikalauja iš Naujųjų Metų?

— Ona, Ona lipk nuo pečiaus ir sakyk, ko nori iš Naujųjų Metų, — tarė senis Bieda.

Biedienė taip pat nusirito nuo pečiaus ir pasturgalį kasydama, galvojo, ko čia reikėtų prašyti iš Naujų Metų, ir atsiminė, kad jos karvutė neseniai užtrūko ir pagal tikrą apskaičiavimą reikėtų laukti, ligi turės, tris mėnesius.

— Ponuti! — tarė Biedienė, — padaryk, kad mano karvutė šią naktį atsivestų gražų dailų veršiuką ir vaikučiams pieno duotų!

Pasiuntinys vėl nusišypsojo ir, atsisukęs į mergikštę tarė:

— Na, duktė, o tu ko norėsi iš manęs?

— Mama, o ko aš norėsiu? — tarė mergelė, į motiną atsigręžusi.

— Sakyk, sakyk! — vien kumščiojo motina savo dukterį.

— Aš, ponuti, norėčiau, — tarė rimtai mergelė, — kad mano tėtė su mama degtinės negertų ir pasigėrę nesimuštų, o mūsų mažų vaikelių iš namelių kad negainiotų.

— Ak, tu padla, ką tu tatai kalbi, — užsipuolė vaikyti motina savo dukterį: — Prašytum tu Naujųjų Metų, kad tau atsiųstų jauną, gražų, turtingą bernelį...

— Gana, — tarė pasiuntinys ir, atsisukęs į mažą Juozuką, Biedos sūnų, kuris pas pečių ant suolo susirietęs gulėjo, paklausė: — o tu, Juozuk, ko norėtum iš Naujųjų Metų?

— Aš, aš, — tarė Juozukas švepluodamas, — norėčiau gauti naują lietuvišką „Elementorių" ir išmokti skaityti, paskui „Šaltinėlį" su vario sagčiukais ir spindinčiais apdarais, o toliau norėčiau turėti daug...daug... lietuviškų knygelių...

— Ke, ke, ke, — tarė pasiuntinys, — koks tu, mat, gudragalvis!

— Kakarrrriko o o! — užgiedojo gaidys, ant kamino užsilipęs, kad net visa Biedos troba nuskambėjo.

— Ak! — kniosterėjo senis Bieda iš miego ir, persižegnojęs, nusispjovė. Paskui apsižiūrėjo aplinkui ir pamatė, kad šalia guli jo moters, pas pečių guli jo vaikai, visokiais skarmalais užsidengę, o gaidys, ant kamino atsistojęs, užtraukė antrą „kakarrrriko!", nuo kurio atsibudo iš miego Biedienė ir, dunksuodama vyrui į pašonę, tarė:

— Juozapai, kelkis, eik į tvartą, žiūrėk, bene turėjo mūsų karvutė!

— Tu ką, ar apsvaigai, — tarė senis Bieda, — juk trys dienos dar tepraėjo, kaip užtrūko, o tu nori, kad tau tuojau ir turėtų, visai nepritvinkus...

Biedienė kažin ką sumurmėjo ant vyro, o senis Bieda pagalvojo apie kailinius ir, galvą pakėlęs, visas trobos kerčias nužiūrėjo, galvodamas, ar jie nėra kur nors ant sienos pakabinti.

— Mama, mama, ką aš sapnavau! — tarė Juozukas, nuo suolo atsikeldamas; — Vienas jaunikaitis, kur save vadino Naujais Metais, man pažadėjo dovanoti lietuvišką knygelę!

— Ak, ak, šiandieną Nauji Metai! — visi atsiminė, ir kiekvienas pradėjo pasakoti savo nakties sapną.

Lauke pakilo vėjas, kurs švilpė, ūžė ir sniegus pustė.

Bieda, atsigulęs ant pečiaus, galvojo, kaip gerai būtų turėti šiltus kailinius, o Biedienė vėl galvojo, kaip gerai būtų, kad jų karvutė tuojau atsivestų gražų ir didelį veršiuką, kurį pardavus galėtų vaikučiams duonelės nupirkti, o ir pienelio visiems būtų. Juozukas pas pečių ant suolo atsigulęs vėl galvojo, kaip reikėtų įsigyti lietuvišką „Elementorių" ir išmokti lietuviškai skaityti, o paskui turėti daug lietuviškų knygelių...

Ir kažin, ar anų troškimai išsipildys?

Duok, Dieve! Linkime Naujaisiais Metais.

1901

PUNIA

PUNIOS MIESTAS

Punia — plačiai žinoma Lietuvos istorinė vietovė. Jos populiarumas daugiausia siejasi su nuo seno gyva nuomone, kad 1336 m. nelygioje kovoje su kryžiuočių grobikais Punioje žuvo legendinis Pilėnų kunigaikštis Margiris. Punios populiarumą didina iki mūsų dienų išlikęs įspūdingas pilikalnis. Deja, senasis miestas prie to populiarumo beveik arba visai neprisidėjo, nes turbūt jau nuo XVIII a. pradžios yra gerokai sunykęs, jame nėra likę aiškesnių ankstesnės reikšmės pėdsakų. Tai galima suprasti iš XIX a. viduryje Punią aplankiusių rašytojų V. Kondratavičiaus-Syrokomlės ir S. Moravskio kelionės aprašymų. Panašų įspūdį XX a. ketvirtame dešimtmetyje Punios miestelis padarė ir lietuvių hidrologui S. Kolupailai, kuris monografijoje apie Nemuną užsimena: ...„Gatvių išplanavimas rodo, kad seniau miesto būta daug didesnio". Turbūt neretkėtų abejoti kad senovėje, čia stovint piliai, ir Punios miestas buvo ne mažiau reikšminga viso komplekso dalis, kaip ir miestai prie Trakų. Naugarduko, Merkinės, Lydos ir kitų svarbių Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pilių. Deja, apie šį Punios miesto raidos laikotarpį kol kas turime mažiausiai duomenų.

Tikslesnis gyvenvietės iš kurios vėliau išaugo Punios miestas, įsikūrimo laikas, neatlikus platesnių archeologinių kasinėjimų už pilies ribų, kol kas nežinomas. Kadangi aukštame Nemuno krante ties Punelės žiotimis buvo patogi vieta ne tik gintis nuo priešų, bet ir pastoviai gyventi, yra pagrindo manyti, remiantis kitų Lietuvos miestų kūrimosi analogija, kad kompaktiškos gyvenvietės užuomazga Punioje galėjo atsirasti jei ne anksčiau už pirmąją medinę pilį, tai bent vienu metu su ja.

Gyvenvietės pradžia veikiausiai buvo kelių sankryžoje, kuri susidarė į rytus nuo pilies. Čia praėjo panemunės kelias nuo Darsūniškio į Alytų, o į jį įsirėžė „didysis kelias iš Daugų", tiesiai iš Trakų atvingiuojantis į Punią. Šis kelias sujungė labai svarbias XIV a. Lietuvos gynybinės sistemos grandis. Minėtoje kryžkelėje, t.y. netoli nuo pilies gynybinių įtvirtinimų, panašiai kaip Vilniuje, Gardine, Lydoje ir kitur, sprendžiant iš XVIII a. duomenų turbūt XIV ar XV a. susiformavo ir Punios turgaus aikštė.

Vietovės paminėjimas M. Tichomirovo „Rusų miestų" sąraše rodytų, kad jau XIV a. pabaigoje Punioje buvo gana svarbi ir nemaža, atitinkanti pilies reikšmę, gyvenvietė. 1387 m. aprašant Skirgailai dovanotas Trakų kunigaikštystės ribas, Punia jau vadinama miesteliu ar pilaite („gorodok")

J. Kurčevskis monografijoje apie Vilniaus vyskupystę nurodė, kad Punios bažnyčią, kaip ir Daugų bei Trakų bažnyčias, įsteigė Lietuvos didysis kunigaikštis Vytautas. Kai kurie tyrinėtojai mano, kad pirmoji Punios bažnyčia pastatyta 1425 m. Tikrai aišku, kad XV a. Punioje bažnyčia jau buvo, nes 1492 m. Kazimieras Jogailaitis skyrė jai dvi kapas grašių, o 1503 m. didysis kunigaikštis Aleksandras pakarto tinai duotoje fundacijoje nurodė, kad per „bažnyčios rektorių aplaidumą buvo prarastos valdovų anksčiau išduotos privilegijos". Bažnyčiai tuo metu paskirta dešimtinė iš Punios, Birštono, Simno ir kitų dvarų.

XVI a. Punios miesto istorijoje bene pats svarbiausias. Iš didžiojo kunigaikščio dvaro vyko Sūduvoje plytėjusios Punios girios apgyvendinimas. Šia prasme įdomus Žygimanto Senojo dokumentas, kuriuo pirkliui Hanusui Baltajam 1514 m. buvo išnuomotos „būdos" Punios girioje.

Daugelis istorikų buvo ir yra tos nuomonės, kad 1503 ar 1551 m. Puniai suteiktos Magdeburgo teisės. Patys miestiečiai, 1793—1798 m. bylinėdamiesi su Punios seniūnu M. Bžostovskiu, apeliacijoje teismui nurodė, kad pagal 1500, 1523, 1550 1551, 1593, 1597 ir 1640 m. privilegijas jie buvę laisvi nuo visų darbų ir prievolių seniūnijos dvarui, t.y. naudojosi savivalda: šias jų laisves ir teises 1593, 1598, 1719 ir 1742 m. pripažinę ir Punios seniūnai. Lietuvos Metrikos įrašai byloja, kad Punios miestiečiams 1550 m. buvo duota ganyklų ir pievų, jie buvę laisvi nuo prekybinio mokesčio iš „jatkų" turguje, o 1597 m. jiems buvo patvirtintos visos ankstesnės teisės ir laisvės. 1639 m. Punios gyventojai turėjo teisę rinktis vaitą. Miestas turėjo herbą.

1513 m. Punia mokėjo karo reikalams 20 kapų grašių (vienodai su Naugarduku, daugiau už Trakus, Merkinę, Ukmergę, Veliuoną, Anykščius, Vilkiją, Minską ir Eišiškes). 1552 m. Punios mokesčiai buvo tokie pat kaip Merkinės bei Naugarduko. Taigi sprendžiant vien pagal XVI a. pirmosios pusės mokesčių dydį, Punia buvo vienas svarbiausių to meto etnografinės Lietuvos centrų. Nekyla abejonių, kad taip buvo ne vien dėl pilies, bet ir dėl miesto reikšmės.

Iš gausių Lietuvos Metrikos dokumentų matyti, kad nuo XVI a. pradžios Punios dvaras, miestas ir valsčius buvo beveik pastoviai nuomojami arba įkeičiami.

1566 m. valakų reformos metu Punios planas nebuvo pakeistas į standartinį stačiakampį, o tai rodytų miestą buvus neblogai užstatytą. 1628 m. bene pirmą kartą paminėti Punios amatininkai — puodžiai. XVII a. mieste veikė mokykla, nežinia kada įsteigta (yra nuomonių, kad XV a., 1668 m. buvo specialus mokyklos pastatas). 1702 m. Šiaurės karo metu Punia buvo sudeginta ir po to ilgokai neatsigavo. Siekiant pagyvinti jos ūkinę veiklą, 1731 m. buvo patvirtintos Punios miestiečiams anksčiau suteiktos teisės ir laisvės. Tačiau miesto smukimo tai nebesustabdė.

1764 m. sudarytas Punios planas — vienas seniausių Lietuvos miestų ir miestelių planų. Kadangi dokumente smulkiai sužymėti tik bažnyčios jurisdikcijos sklypai ir pastatai, viso miesto tikslaus vaizdo jis nesuteikia.

1764 m. planą papildo 1767 m. inventorius, kuriame surašytos 66 Punios miesto gyventojų šeimos, gyvenusios aplink turgaus aikštę, Kauno, Birštono ir Vilniaus gatvėse.

Iš 1764 ir 1767 m. duomenų susidaro vaizdas, kad XVIII a. antroje pusėje Punia buvo gana menkas miestelis, tik iš tradicijos vadintas miestu. Tokių miestų būta nemažai to meto karų ir suiručių nualintoje Lietuvoje. Gal kad pagyvėtų prekyba 1767 m. Punioje buvo leisti du prekymečiai. Tuo laiku miestas neturėjo net rotušės, būtino magdeburginės savivaldos simbolio. Rotušė buvo pastatyta, sprendžiant pagal 1785 m. inventorių, prieš surašant šį dokumentą, nes pažymėta, kad rotušės pastatas naujas, dviaukštis, su galerijomis. Aplink rotušę, kuri veikiausiai buvo aikštės viduryje, stovėjo 24 krautuvėlės. Tai rodytų mieste buvus nemažai prekybininkų. O amatais iš 63 šeimų (312 žmonių) vertėsi tik dvi šeimos (kalvio ir puodžiaus). Turgaus aikštės ir Vilniaus gatvės kampe stovėjo užvažiuojamoji karčema. Mokyklos pastatas neminimas, tad galimas daiktas, kad jo, kaip ir 1764 bei 1767 m., nebuvo, o vaikai rinkdavosi į špitolę ar kitur.

XVIII a. pabaigoje Punia kiek padidėjo 1789—1798 m. miestelyje gyveno 73—74 šeimos. Punios miestelėnai, vadovaujami burmistro J. Bliakevičiaus, 1793—1798 m. atkakliai priešinosi seniūnui M. Bžostovskiui, stengdamiesi išsaugoti savivaldą ir išvengti jiems neteisėtai primesto lažo.

Po 1857 m. gaisro (sudegė apie 40 sodybų), miestelis greitai atsistatė. 1858 m. jame surašyti 135 namai. 1866 m. Punioje gyvenio 1056 žmonės 1897 m. — 1133. Po 1903 m. gaisro Punios gyventojai (nuo 1905 m.) ėmė keltis į vienkiemius. Lietuvos valdymo metais Punia buvo eilinis Lietuvos miestelis, 1923 m. jame gyveno 1005 žmonės, vyko 3 prekymečiai. 1938 m. sudarytas aikštės tvarkymo projektas, iš privataus asmens išpirktas pilliakalnis, planuota įsteigti miestelyje turizmo stotį.

Po karo Punia tapo kolūkio centrine gyvenviete. Pastaruoju metu vietinėje spaudoje imta rašyti apie kai kuriuos naujus šio istorinio miestelio bruožus. Tačiau daugiausia kalbama apie atskirų pastatų architektūrą. Šiaipgi Punios istorinė dalis užstatoma nepakankamai apgalvotai. Individualiai suprojektuoti neblogos architektūros pastatai yra atsitiktinose vietose, nors galėtų formuoti istorinę aikštę ir reprezentuoti miestelį.

M. G.

LIETUVOS AVIACIJA

PIRMIEJI LĖKTUVAI LIETUVOJE

1922 m. aviakonstruktorius Jurgis Dobkevičius suprojektavo ir savo lėšomis pastatė sportinį lėktuvą DOBI-1, kuriuo, beje, pats ir skraidė. Netrukus, 1925 m., sportinį lėktuvą ANBO-1 pastatė kitas aviakonstruktorius Antanas Gustaitis. Tai buvo kukli Lietuvos sporto aviacijos technikos parko pradžia.

1929 m. iš visuomenės aukų LAK (Lietuvos aviacijos klubas) nupirko pirmąjį lėktuvą — Albatros B 11, pagamintą dar Pirmojo pasaulinio karo metais, ir jį skyrė lakūnams sportininkams mokyti. Tai vokiškos konstrukcijos dvivietis monoplanas, kuris buvo pavadintas „Balandžio" vardu. Šiuo lėktuvu 1930 m. mokėsi pirmoji lietuvių civilių lakūnų laida. Lėktuvo variklis suvartodavo daug benzino ir dažnai gesdavo. Pavyzdžiui, lakūnui Baliui Kareliui, dabar garsiam aviakonstruktoriui, skrendant šiuo monoplanu lūžo variklio švaistiklis, lėktuvas ore užsidegė ir tik piloto sumanumo dėka buvo sėkmingai nutupdytas.

1932 m. antroji civilių lakūnų grupė pradėjo mokytis skraidyti jau lietuviškos konstrukcijos dviviečiu monoplanu ANBO II, pastatytu Kauno aviacijos dirbtuvėse. Lėktuvą nesunku buvo valdyti net esant mažiems greičiams su juo buvo lengva ir nutūpti. ANBO-II tiko ir kai kurioms aukštojo pilotažo figūroms atlikti. 1934 m. civilis lakūnas Vaclovas Juodis, skrisdamas su ANBO-II, patyrė avariją (lūžo sparnai) ir žuvo. Lėktuvas buvo sudaužytas.

Pagaliau 1933 m. Anglijoje buvo nupirktas pirmasis grynai sportinio tipo lėktuvas De Havilland DH-60T „Gipsy Moth" ir pavadintas „Karvelio" vardu. Tai dviviečis biplanas — vienas ano meto žinomiausių pasaulyje sportinių lėktuvų, daugelį kartų patobulintas ir gaminamas didelėmis serijomis. Lietuvoje „Karvelis" buvo naudojamas mokymo ir treniruotės tikslams.

1935 m. prižiūrint A. Gustaičiui, aviacijos dirbtuvėse buvo pastatytas monoplanas ANBO-III, skirtas pilotams treniruoti. Jis tiko aukštajam pilotažui, o dėl nedidelio galingumo variklio buvo labai ekonomiškas. Tačiau ANBO-III neilgai tarnavo mokymo tikslams. 1935 m. mokomojo skridimo metu pilotas Alfonsas Klygis pateko į suktuką ir lėktuvas buvo sudaužytas.

Lietuvos padangėje 1935 m. pasirodė iki tol dar nematytas skridimo aparatas. Tai buvo nūdienių sraigtasparnių pirmtakas — dvivietis autožiras AVRO Sierva C-30P. Jis turėjo visus lėktuvo elementus, išskyrus sparnus, kuriuos pakeitė virš liemens aukštai iškeltos trys horizontaliai besisukančios mentės — rotoras. Mentes žemėje įsukdavo variklis, o skridimo metu jos toliau sukdavosi iš inercijos. Kylant be vėjo jis prabėgdavo tik 25 m. o tūpdavo tiesiog vietoje. Pirmasis Pabaltijyje autožiras iš Anglijos buvo pergabentas oro keliu — Lordonas — Kaunas. Lietuvoje juo skraidė keletas specialiai apmokytų lakūnų, kurie jį demonstrudavo aviacijos propagandos tikslais AVRO Sierva C-30P iš Kauno skrisdavo į Klaipėdą, Nidą, o 1935 m. skrido maršrutu Kaunas — Ryga — Talinas — Helsinkis — Kaunas.

Kitais, 1936 m. LAK taip pat Anglijoje nupirko naują dvivietį biplaną De Havilland DH-82 „Tiger Moth" Standard, pavadintą „Kregždė", o 1937 m. — antrą tokio pat tipo lėktuvą, pavadintą „Kovu". Tai buvo pirmieji Lietuvoje specialiai aukštajam pilotažui skirti lėktuvai. Lietuvoje šiais lėktuvais pirmą kartą buvo atlikti skridimai aukštyn ratais. Iš esmės DH-82 yra DH-60 modifikuota atmaina, kurios svarbiausias skirtumas tas, kad „Tiger Moth" Standard sparnai šiek tiek lenkti atgal. LAK sportinėje eskadrilėje visi trys De Havilland dažniausiai skraidydavo atskira grandimi. Ši trejukė per aviacijos šventes demonstruodavo skridimą „susirišus virve". Vedantįjį „Karvelį" su „Kregžde" ir „Kovu" sujungdavo maždaug 10 m ilgio guminėmis virvėmis ir grandis ore atlikdavo kilpas ir posūkius taip tiksliai, kad virvė nenutrūkdavo nei ore, nei nutūpus.

Laikui bėgant ir visuomenei daugiau aukojant pinigų, sportinės aviacijos parkas pasipildė keliais naujais sportiniais lėktuvais. Vienas tokių buvo plačiai pasaulyje paplitęs patogios ir stiprios konstrukcijos, gerų eksploatacinių savybių lėktuvas Taylor Sport „Cab", didelėmis serijomis gamintas JAV. Šiuo dviviečiu monoplanu Lietuvoje buvo daugiausiai apmokomi skraidyti „C" sklandymo pilotai. Vieną tokį lėktuvą 1937 m. LAK nupirko kaip loterijos premiją. Tačiau laimingojo bilieto savininkas lėktuvą pardavė aeroklubui. Antrąjį „Cab" iš paaukotų lėšų nupirko Niujorko lietuvių S. Dariaus — S. Girėno aeroklubas. 1938 m. lėktuvą, pavadintą „Sakalu", į Kauną atgabeno garsus JAV lietuvių civilis lakūnas Paulius Šaltenis ir jį perdavė Lietuvos aviacijos sportininkams.

1938 m. LAK įsigijo aukštojo pilotažo lėktuvą — Buker Bu 133C „Jungmeister" kuris buvo pavadintas „Meteoru". Oro sportininkai gavo nepaprastai geromis skridimo ypatybėmis pasižymintį vienvietį biplaną, kuris buvo statomas didelėmis serijomis ne tik Vokietijoje, bet pagal licenzijas ir Šveicarijoje bei Ispanijoje. Šio lėktuvo dėka Lietuvoje išaugo nemažai puikių aukštojo pilotažo meistrų. „Meteoras" sėkmingai dalyvavo ir 1939 m. Pabaltijo aviacijos sporto varžybose.

Kitais metais LAK nupirko jaunesnįjį „Meteoro" brolį 131B „Jungman", kuris buvo pavadintas „Merkurijum". Šis dvivietis biplanas buvo taip pat vienas populiariausių to meto sportinių lėktuvų, turintis nedidelio galingumo ekonomišką variklį. „Merkurijus" labai tiko ne tik treniruoti sportininkus, bet ir mokyti aukštojo pilotažo, nes galėjo skristi aukštyn ratais. Pirmasis Lietuvoje šiuo lėktuvu pakilo garsus „oro akrobatas", rašytojas Jonas Dovydaitis. „Merkurijus" pelnė prizinę vietą 1939 m. Pabaltijo varžybose.

Taip pat 1939 m. Lietuvos sportinės aviacijos technikos parkas pasipildė dar trim moderniais vokiškos konstrukcijos dviviečiais monoplanais Klem Kl 35b, kurie buvo pavadinti „Sakalas 2", „Sakalas 3" ir „Sakalas 4". Jais buvo treniruojamasi ir mokoma aklojo skridimo.

Lietuvos aeroklubas tapo ir sanitarinės aviacijos pionieriumi. Susikooperavęs su Lietuvos Raudonuoju kryžiumi ir kitomis žinybomis, LAK 1939 m. Prancūzijoje specialiai užsakė penkiavietį monoplaną Farman F-393. Netrukus šis modernus lėktuvas — sanitarinės aviacijos Lietuvoje pradininkas, pavadintas „Dr. V. Kudirka", buvo atgabentas į Kauną. Iš pradžių jį buvo ketinama naudoti kaip keleivinį lėktuvą, bet veliau buvo skraidoma į įvairias vietoves, kuriose buvo atitinkamos nusileidimo ir pakilimo aikštelės, ir iš ten sunkūs ligoniai gabenami į ligonines.

Tokia yra trumpa Lietuvos sportinės aviacijos lėktuvų parko vystymosi istorija.

V. Jurkštas

VATIKANO TURTAI

VATIKANO POŽEMIŲ LOBIAI

Vienas iš mūsų laikų paradoksų: moderniausią techniką naudoja mažiausia pasaulyje valstybė — Vatikanas. Jos mažiulytėje teritorijoje surinkti nesuskaičiuojami meno ir literatūros lobiai. Šių neįkainojamų turtų tarpe — 800 tūkstančių Vatikano bibliotekos tomų ir 50 kilometrų įžymiųjų Romos katalikų bažnyčios archyvų lentynų, kurias prižiūri ištisa darbuotojų armija. Unikalūs dokumentai, kartais tūkstančių metų senumo rankraščiai, parašyti pergamente, saugomi Vatikano archyvuose, netrukus bus nukopijuoti panaudojant moderniausią techniką, kad juos būtų galima lengviau perduoti mokslininkams, atliekantiems tyrinėjimus.

Romos katalikų bažnyčios valdžia, suprasdama, kad toks senovės rankraščių rinkinys gali lengvai žūti, neseniai priėmė nutarimą — apsaugoti vertybes nuo stichinių nelamių ir senėjimo. Vatikane pastatytas betoninis bunkeris — keleto aukštų pastatas, kurio dalis yra po žeme. Bunkerio durys atsparios ugniai, o jo viduje gausybė gesintuvų.

Tačiau didžiausias pavojus slypi kitur. Lygiai prieš šimtą metų popiežius Leonas XIII leido Vatikano biblioteka naudotis viso pasaulio mokslininkams. Kaip žinoma, niekas taip negadina senovės pergamento, kaip drėgni pirštai, šiltas kvėpavimas ir dažnas vartymas.

Tą patį galima pasakyti ir apie kitus dokumentus, kurie saugomi ilgose slaptųjų Vatikano archyvų lentynose. Šie dokumentai yra „slapti" tik iš pavadinimo. Šio archyvo vedėjas Andrė Žanas Markis pats nežino, kiek dokumentų yra Vatikano bunkeryje. „Aš manau, kad to niekas nežino, — sako jis. — Žinoma tik vieta, kurioje jie laikomi".

Vatikano valdžia planuoja padaryti svarbiausių ir rečiausių dokumentų faksimiles. Specialistai į kuriuos kreipėsi Vatikanas, mano, kad atlikti visą šį darbą reikės mažiausiai 25 metų.

IŠ VISUR

MONOTONIŠKAS DARBAS KENKIA SVEIKATAI

Amerikiečių ir švedų mokslininkai nusatė, jog esamą ryšio tarp širdies ligų ir monotoniško darbo, pvz., prie konvejerio padavėjo, pašto laiškų rūšiuotojo ir t.t. Tokio darbo poveikis sveikatai lyginamas su rūkymo ar padidėjusio cholesterino kiekio kraujyje poveikiu.

Tai paneigia nuomonę, kad pavojingiausia širdies ligų atžvilgiu veiklos rūšis yra vadovaujamas darbas, kai dažnai reikia daryti sprendimus ir patirti stresą — rašoma „New Scientist" (Anglija).

KAGANOSIŲ LIGOS

Raganosiai, kaip ir žmonės, serga peršalimo ligomis. Tai paaiškėjo, kai 5 vienaragiai milžinai krito Udžun-Kulono rezervate Indonezijoje. Gamtosauginininkai sunerimo, nes raganosiai jau įrašyti į Raudonąją knygą ir Javos saloje jų yra tik 45.

Speciali komisija ištyrė, kad raganosiai krito nuo... arginos, — praneša žurnalistai iš Afrikos.

KROKODILIŠKA MEILĖ

Dar neseniai krokodilai kaip pavojingi plėšrūnai, kurių oda vertinga ir mėsa tinka maistui, buvo naikinami visomis įmanomomis priemonėmis.

Dabar, kai visi likę krokodilai surašyti į Raudonąją knygą atidžiau į juos įsižiūrėta, pastebėta įdomių smulkmenų.

Pasirodo krokodilai — labai rūpestingi gimdytojai. Štai kas pastebėta filmuojant Misisipės aligatorius: kai atėjo metas jau nikliams pasigirdo jų skleidžiami savotiški garsai. Prie lizdo priėjo suaugęs aligatorius matyt, vienas iš tėvų. Labai atsargiai paeiliui jis ėmė klaušinius dantimis ir didinėjo nasruose dantimis tarp liežuvio ir gomurio kol sutrūkdavo lukštas ir pasaulį išvysdavo naujas krokodiliukas. Lukštus išmesdavo purtydamas galvą.

Krokodiliukai gali išsilupti ir patys, tačiau tėvams padedant — daug saugiau: tada visi mažyliai pasirodo vienu metu.

AR IŠGYVENS ALBATROSAI?

Ramiojo vandenyno šiaurinės dalies salose vėl apsigyveno albatrosai. Ornitologai praneša, kad apie 200 šių didžiulių jūrinių paukščių dabar peri Torio saloje. Prieš šimtmetį Torio ir gretimose salose gyveno milijonai sparnuotųjų jūros milžinų, bet jie buvo išnaikinti dėl minkštų ir šiltų pūkų. Paskutinis albatrosas tame rajone sunaikintas 1949 m. Pagerėjus gamtos apsaugai, šių paukščių likimas atrodo nebe toks liūdnas.

AUKSINĖS MINTYS

Poetas vaizduoja dvi upes: Šešupę ir Nemuną. Jis parodo, kad Šešupė mažesnė ir ji bėga, o Nemunas didesnis ir jau teka.

(Iš mokinių rašinių)

Į pamainą atėjo daug naujų šaltkalvių remontui.

(Iš pasisakymo)

SKRENDA ŽMOGUS

Pasaulio istorija yra pilna svarbių datų — vienas karalius mirė, kitas gimė. Viena tauta vieną karą, kita tauta kitą karą laimėjo. Žmonės dažnai pamiršta svarbias datas, ypatingai kai jos neliečia karalių gimimų ar mirimų, mūšių laimėjimų ar pralaimėjimų. Toks žmonijai svarbus įvykis įvyko prieš du šimtus metų. Įvykis kuris gal būt daugiau paskubino žmonijos technologinį progresą negu laimėti ar pralaimėti karai. Prieš du šimtus metų žmogus pirmą kartą pakilo į orą.

Žmogus visada norėjo skristi. Net ir angelai turi sparnus o šiandien, apsiaustą išskleidęs, skraido Superman. Jau sena graikų pasaka apie Dedalą ir Ikarą įrodo žmonijos norą skraidyti. Vėliau, viduriniais amžiais, kai civilizacija ir išsimokslinimas pradėjo kilti, žmonės suko galvas kaip pakilti į orą.

Septynioliktam šimtmetyje tos teorijos pasidarė daug praktiškesnės. Francisco Mendoza (1580-1626) sakė, kad jeigu ugnį būtų galima įtverti į apvalią sferą, ta sfera pakiltų į orą. Jėzuitas Casper Schott galvojo, kad ta apvali sfera pakiltų į orą jeigu ugnį būtų galima pakeisti eteriu bet, žinoma, jis negalėjo padaryti eterio. Jam tačiau, priklauso garbė kad jis pirmas pasiūlė lengvesnėm negu oras dujom baliono principą nors jis tuo metu apie tokias dujas nei žinoti nežinojo.

Vienuolis tėvas Gusmao buvo padaręs medžiaginį aerostatą su prikabinta dėže, kurioje degė ugnis. Medžiaginis aerostatas, deja, užsidegė ir visas aparatas, kuris buvo kelis metrus pakilęs į orą, krito žemėn ir sudužo. Portugalų karalius jam davė 600 milreisų eksperimentų tęsimui, bet portugalų inkvizicijai jo bandymai skraidyti nepatiko ir tėvas Gusmao juos nutraukė. Jo eksperimentų popieriai gulėjo užmiršti virš 150 metų ir tik šio šimtmečio pradžioje portugalai jį pradėjo gerbti kaip skridimo pionierių.

Aštuonioliktam šimtmetyje du anglų mokslininkai prisidėjo prie atmosferos tyrimo — Henry Cavendish (1731-1810), kuris nustatė vandenilio ir anglies dvideginio lyginamąjį svorį ir Dr. Joseph Priestley (1733-1804) kuris atrado deguonį. Priestley daug laiko praleido Prancūzijoje ir jo atradimais ir idėjomis susidomėjo Prancūzų Mokslų Akademija. Kai kurie šios akademijos nariai pradėjo daryti įvairius atmosferinius eksperimentus. Juos, tačiau, pralenkė broliai Montgolfjerai (Joseph ir Etienne Montgolfier). Jie buvo turtingi popierio gamintojai ir gyveno mažame Annonay mieste, apie 40 mylių nuo Lyons. Yra sakoma, kad jie visada stebėjosi kodėl debesys taip lengvai plauko padangėje. Sakoma kad, 1776 metais Juozas Montgolfjeras atsitiktinai ant ugnies užmetė popierinį maišelį. Maišelis staiga išsipūtė ir porai sekundžių pakilo į orą. Juozas nusprendė, kad maišelis prisipildė kokiomis nors ugnies padarytomis dujomis ir todėl pakilo į orą. Broliai Montgolfjerai pradėjo daryti mėginimus pripildydami popierines sferas vandeniliu bet popierius buvo per retas ir vandenilis tose sferose nesilaikė. Jie daugiau pasisekimo turėjo dūmais pripildytais balionais. Tie balionai kelis kartus pakilo nuo žemės. Balionai buvo daromi didesni ir didesni ir galų gale Montgolfjerai pastate didžiulį balioną — jo apskritimo ilgis buvo 110 pėdų ir jis svėrė 220 kilogramų. Vieną ketvirtadienį, 1783 m. birželio 5 d., visiems miesto gyventojams žiūrint, Montgolfjerai to baliono apačioje uždegė šiaudus ir jis, karštu oru prisipildęs pakilo į orą ir pakilęs apie 6000 pėdų prapuolė iš žmonių akivaizdos būdamas ore apie dešimt minučių ir nuskridamas apie pusę mylios. Tas skridimas Prancūzijoje buvo didžiulė sensacija. Tais pačiais metais, rugpiūčio 27 d. Prancūzijos Mokslų Akademijos profesorius Jacques Charles paleido į orą mažesnį, bet vandeniliu pripildytą balioną kuris ore išbuvo tris ketvirčius valandos ir nuskrido penkiolika mylių. Nusigandę nusileidimo vietos gyventojai balioną subadė šakėmis ir jį visai sudraskė.

Broliai Montgolfjerai tačiau buvo nusprendę kad karštu oru pripildyti balionai yra geresni ir rugsėjo 19 d. Versalyje, prancūzų karaliui Louis XVI ir karalienei Marie Antoinette žiūrint, jie paleido į orą dar vieną balioną. Šį kartą po balionu buvo pakabintas krepšys, kuriame skrido trys keleiviai — avis, gaidys ir antis. Balionas buvo padarytas iš lininės medžiagos ir nudažytas skaisčiomis spalvomis. Jis pakilo į orą apie 1500 pėdų, ore išsilaikė aštuonias minutes ir tada palengva nusileido ant žemės. Keleiviai nusileido be jokios bėdos ir susižeidimo, tik avis, dar prieš balionui pakylant buvo gaidžiui į sparną įspyrus.

Sekantis žingsnis, be abejonės, dabar jau buvo skristi pačiam žmogui. Atsirado du drąsūs vyrai kurie buvo nusistatę pakilti į orą. Prancūzų karaliui tas nepatiko. Jis nenorėjo kad kilmingi vyrai rizikuotų savo gyvybe ir siūlė kad skristų kalėjime sėdintys nusikaltėliai. Jie buvo pasiryžę pakilti į orą ir 1783 metais, lapkričio 21 dieną, antrą valandą po pietų Pilatre de Rozier ir markizas d'Arlandes savo vardus įrašė į žmonijos istoriją, kaip patys pirmutiniai žmonės, pakilę į orą ir skridę. Jų balionas pakilo apie 500 pėdų ir iš Paryžiaus jie nuskrido devynius kilometrus.

Dešimt dienų vėliau, 1783 m. gruodžio 1 d. profesorius Charles ir Aine Robert pirmą kartą į orą su vandeniliu pripildytu balionu. Tai buvo sensacingesnis skridimas. Juos stebėjo 400,000 žmonių minia ir jie pakilo į orą apie 2000 pėdų ir nuskrido apie penkiasdešimt kilometrų.

Po šių istorinių įvykių žmogaus jau nebebuvo galima sustabdyti. Skridimai vyko visoj Europoj. Edinburge, sekančių metų rugpiūčio mėn. į orą pakilo John Tytler, o mėnesį vėliau, rugsėjo 15 d. Lunardi, Britanijos karaliaus Jurgio III stebimas, pakilo į orą Londone.

Tas pats Lunardi sekančiais metais, 1785 m. birželio mėn. dar vieną kartą Londone kilo į orą, bet šį sykį su dviem keleiviais: moterimi pavarde Sage ir vyru Biggin. Taigi ponia Sage buvo pirmutinė anglų, ir greičiausiai viso pasaulio moteris, kuri pakilo į orą ir skrido.

Lamanšas pirmą kartą balionu buvo perskristas iš Anglijos į Prancūziją 1785 m. sausio Skrido anglas Jeffries ir prancūzas Blanchard. Vienu metu jų balionas buvo taip žemai prie vandens nusileidęs kad pilotai viską iš savo krepšio išmetė kad tik jų balionas pakiltų. (Anglai sako kad prancūzas panikos pagautas net savo kelnes lauk išmetė).

Žmonijos pirmasis pilotas Filatre de Rozier taip pat mėgino perskristi Lamanšą iš Prancūzijos į Angliją. Skridimui jis naudojo du balionus — vieną pripildytą karštu oru, o kitą vandeniliu. Skridimas įvyko 1785 m. birželio 15 d. bet įvyko nelaimė — karšto oro balionas uždegė vandenilio balioną kuris sprogo, Pilatre su savo keleiviu nukrito iš 3000 pėdų aukščio ir užsimušė.

Šiandien skridimas balionais yra labai populiarus, ypatingai Amerikoje, ir kaip mes visi gerai žinome, amerikonai nesenai ir Atlantą balionu perskrido.

Taigi dabar jau suėjo du šimtai metų kai žmogus įvykdė savo seną svajonę — pakilo į orą ir skrido. Broliai Montgolfjerai tikrai nei galvoti negalvojo kokią pradžią jie davė žmonijos technologijai padėdami žmogui užkariauti padangę. Šiandien žmogui, kaip ir praeityje, tos padangės jau nebeužtenka. Jis siekia vis toliau ir toliau, dabar po erdvę skraido ir kas gali pasakyti kur nuskris už dar dviejų šimtų metų.

Henrikas Vaineikis

NOMENKLATŪRA

Sov. Sąjungą valdančioji klasė

Vakarų Vokietijoje gyvenantis rusų profesorius Michailas Voslenskis Stockholme padarė pranešimą apie Sov. Sąjungos valdančią klasę — nomenklatūrą. Voslenskiui 1977 Sov. Sąjunga atėmė pilietybę, ir jis nebegalėjo grįžti į Sov. Sąjungą. Likęs V. Vokietijoje, jis, buvęs tos Sov. Sąjungos valdančiosios klasės narys parašė knygą „Nomenklatūra", nurodydamas tos klasės privilegijas ir valdymo būdus. Knyga išleista vokiečių, anglų, švedų ir greit bus išleista ir rusų kalba. Prof. Voslenskis dirba Miuncheno institute ir tyrinėja Sov. Sąjungos valdymo sistemą.

Ką reiškia žodis „nomenklatūra"? Nomenklatūra yra valdančiųjų asmenų Sov. Sąjungoje sąrašas, arba perkeltine prasme ja ja pažymi visus, kurie priklauso valdančiai klasei ar grupei. Ši valdančioji grupė Sov. Sąjungoje pradėjo kurtis jau prieš Lenino mirtį ir įsigalėjo Stalino laikais. Pagal Volsenskio apskaičiavimus dabar šiai klasei priklauso apie 750,000 žmonių — visi kompartijos ir valstybės vyresnieji darbuotojai, tautos menininkai, mokslininkai, kariuomenės vadovybė, KGB tarnautojai ir t.t. Nomenklatūra yra parazitinė, neekonomiška valdžios grupė, kurios veikla neduoda jokių vaisių, bet priešingai, būdama privilegijuota, išnaudoja tautas visose socialistinio realizmo šalyse.

Nomenklatūros valdžia yra politinė, ir ji kontroliuoja šalies produkciją, pasisavina sau produkcijos pelną, derlių, paskirsto pagamintus gaminius pagal savo nuožiūrą, labiausiai stiprinant kariuomenės ir policijos jėgas, visai neatsižvelgdama į tautos reikalus. Nomenklatūra išnaudoja pavergtą tautą.

Joks nomenklatūros darbuotojas netiki Lenino idėjoms — nei Stalinas, nei Malenkovas, nei Chruščiovas, nei Brežnevas jomis netiki ir netikėjo. Netiki ir Andropovas. Lenino idėjos, kurias garsina valdžios pareigūnai, laikraščiai, yra tik tušti žodžiai, kad apgaudinėtų pavergtas tautas. Nomenklatūros žmonės gyvena kitokį, privilegijuotą gyvenimą, negu jai pavergtos tautos. Ši valdančioji klika turi savo ypatingas slaptas krautuves, kur gali nusipirkti šiaip krautuvėse neparduodamas prekes, turi savo atskiras ligonines su gerais gydytojais ir vaistais, poilsio namus, turi visuomet rezervuotas vietas traukiniuose, lėktuvuose, viešbučiuose ir daug kitų privilegijų, nekalbant apie algas, kurios yra daug didesnės, negu šiaip darbininkų algos.

Kodėl tauta neprotestuoja prieš tokią išnaudotojų klasę? — klausia prof. Voslenskis ir tuoj paaiškina, kad protestai yra kaip ir negalimi, nes jie paprastai yra kruvinai numalšinami, kaip tai matėme dabar Lenkijoje, Vengrijoje 1956 metais ir Čekoslovakijoje 1968 metais. Taip pat ir visi streikai Sov. Sąjungoje, kaip juos aprašo Solženicinas, buvo žiauriai jėga numalšinti. Nomenklatūra laiko nuolatinėje baimėje savo pavergtas tautas, o užsienį bando įbauginti kariška jėga. Kadangi nomenklatūra už savo veiksmus nėra atsakinga prieš įstatymus, kuriuos ji pati išleidžia, tad kiekvienas, kuris bando pakelti savo balsą ir protestuoti prieš neteisybes, yra laikomas tautos priešu ar silpnaprotiu ir uždaromas į kalėjimą ar psichiatrinę ligoninę. Tad prof. Voslenskio manymu kol kas nėra jokios galimybės nuversti šios nomenklatūros, bet ji sensta ir kaip išmirštančioji klasė su laiku išnyks, suirs viduje. Nomenklatūra baiminasi tik tada, kada jai prieštaraujama. Vakarai neturi rodyti baimės, bet griežtai protestuoti Sov. Sąjungos grasinimams ir demaskuoti jų suktus metodus, sako prof. Voslenskis.

Drg. T.

LIETUVOJE

ŠEIMOS CHORAS

Vilniuje gyvenantis kompozitorius Jurgis Gaižauskas vadovauja savo šeimos chorui. Jį sudaro 10 jo paties vaikų ir 13 anūkų. Trys iš Gaižausko vaikų yra profesionalai muzikai: Jurgis jun. yra pianistas, Julija čelistė, o Eglė skambina kanklėmis.

Šis Gaižauskų šeimos choras dalyvavo daugelyje liaudies dainų festivalių. Pats Jurgis Gaižauskas tankiai groja pirmuoju smuiku vietiniuose orkestruose ir akomponuoja operos solistams ir liaudies dainininkams.

Jis yra parašęs operą „Pinocchio", muzikalinę komediją „Ramunė", keturias simfonijas ir daug kitų muzikinių dalykėlių.

— Lietuvoje šiuo metu yra priskaičiuojama pusė milijono komjaunuolių. Visi aukštesnes mokyklų klases lankantieji jaunuoliai privalo įsijungti į komjaunimą, tai rodo, „K.T." skelbiamos žinios, kad kasmet į komjaunimą įstoja 60,000 jaunuolių — toks, maždaug yra ir į mokyklas stojančių mokinių skaičius.

MOKYKIMĖS RAŠYTI

Intelektualiai

Geras meno, juo labiau literatūros kritikas turi laisvai sklandyti intelekualaus neapibrėžtumo ir šiokios tokios mistikos debesėlyje. Pradedantiems patariame pirmiausia nurodyti, kad herojus IEŠKO SAVĘS. Kur ieško, kaip ieško — nesvarbu. Gal jis save kur paliko — stoty ar parke ant suoliuko, taigi tegu ieško, o skaitytojas paskaitys romaną ir sužinos smulkiau. Labai gerai, jeigu parašysite, kad ir autorius dar IEŠKO SAVĘS. Nepatartina aiškinti, ar jis dar neradęs savo temos, herojaus, kompozicijos priemonių, originalaus stiliaus — ieško savęs, ir baigtas kriukis! Kad AUTORIUS SAVĘS NERANDA, rašyti didžiai pavojinga, nes beieškodamas, žiūrėk, ims ir ant savęs užrioglins, tada respublikinė premija, ir tu, kritike... — žodžiu, nekišk piršto tarp durų! O kad HEROJUS SAVĘS NERANDA — rašyti net madinga, ypač jei jis nebuvo išvykęs į didžiąsias statybas. Jeigu jau išvyko, suprantama, IEŠKO KELIO Į SAVE. Jis jaučia SAVYJE kūrybinį nerimą, ugdo SAVYJE dvasios stiprybę, ieško SAVYJE dvasios stiprybę, ieško SAVYJE jėgų sunkumams įveikti, kad galiausiai SAVYJE (gink Dieve, kad kas nepagalvotų KITAME!) ATGIMTŲ...

Analizuodami kūrinį, nepamirškite ir KLODŲ: TIKROVĖS, VAIZDUOTĖS, SĄMONĖS, PASĄMONĖS ir kitokių. Lėkštų recenzijų redakcijos nespausdina, o kai vartai klodus — iškart giluma!

Kai aptariate herojų, būtinai pasitelkite LAIKĄ ir ATMINTĮ, gal ir ISTORIJĄ. Būtinai SUVESKITE JUOS Į AKISTATĄ. Suvesti galima LAIKĄ su ATMINTIM, HEROJŲ su LAIKU, LAIKĄ su ISTORIJA, ISTORIJĄ su HEROJUM ir kitaip.

Gražiai

Daugelis žurnalistų rašo vis gražiau, ir neaišku, ko gi taip nepatenkinti kalbininkai. Argi ne gražu, kai publicistai PRAKALBINA MEDĮ, MOLĮ, GINTARĄ, LINĄ, o šie būtinai PRABYLA? Arba kai ATSKLEIDŽIA KIAULIŲ ŠĖRĖJOS MEISTRIŠKUMO PASLAPTĮ? Kai kas nors DEDA INDĖLĮ Į PENKMEČIO TAUPYKLĘ? Arba kai SKRIEJA REPORTAŽAI RADIJO BANGOMIS? Kai IŠKYLA PASTATAS GRAKŠČIU MŪRU? Kai SAVO KELIĄ kas PRADEDA EILINIU DARBININKU? Kai kolektyvas GYVENA LYGDARNI ŠEIMA, o apybraižos herojė DALIJA, kartais net visai ATIDUODA SAVO ŠIRDIES ŠILUMĄ... Ne darbas, o DARBO GAUSMAS, ne gyvenimas, o GYVENIMO RITMAS! Gyvenimas gali būti ir be RITMO, bet papuoškim kitaip, kad ir šitaip: šios darbščios šeimos GŪŽTOJE VERDA (!) GYVENIMAS, MEILĖ IR KŪRYBA.

Argi ne gražios gulbės turgaus kilimėliuose? Gulbės labai baltos, vanduo labai mėlynas...

Moksliškai

Save gerbiąs ir norįs atkreipti dėmesį mokslo populiarintojas yra kaip tas sunkumų kilnotojas, kuris vis prašo papildomo svarsčio. Todėl nesako DIRBTI MAŠINOMIS, TIKRINTI BANDYMAIS, NAUDOTIS FORMULĖMIS, tik DIRBTI MAŠINŲ PAGALBA, TIKRINTI BANDYMŲ PAGALBA, NAUDOTIS FORMULIŲ PAGALBA... Labai nenuoseklu, kad namie mūsų mokslininkai užsimiršta ir savo vaiką apibara, kam rodo į žmogų PIRŠTU (ne PIRŠTO PAGALBA!). Gerbiamieji mokslininkai ir mokslo populiarintojai taip pat nesako TIRTI MEDŽIAGŲ ATSPARUMĄ, SAUGOTI APLINKĄ, bet TIRTI ĮVAIRIŲ VEIKSNIŲ POVEIKIO MEDŽIAGOMS ATSPARUMO KLAUSIMĄ, SPRĘSTI APLINKOS SAUGOJIMO PROBLEMĄ arba STIPRINTI KOVĄ SU APLINKOS UŽTERŠTUMU. Be galo įdomu, kai mums paaiškina, jog kramtome KRAMTOMUOJU APARATU, o vaikščiojame JUDĖJIMO ORGANAIS.

Vis dėlto kalbai apsunkinti padaryta dar ne viskas. Gerai pasigilinę, rastume ir nepanaudotų galimybių tebelaukiančių savo kolumbų.

Jonas ŠUKYS

Prakartė JAV

Jau nuo seno kai kurios savivaldybės kasmet Kalėdų metu rotušės aikštėje išstato Dievo gimimo vaizdelį: Mariją, šv. Juozapą, prakartėlę su Kūdikėliu apsuptus Trijų Karalių gyvulių ir piemenėlių Panašūs vaizdai įrengiami ir vienoj kitoj viešojoj mokykloj.

Ilgus metus niekas dėl to bent viešai nesijaudino. Tačiau prieš kurį laiką savivaldybės ir mokyklos, tokius vaizdelius išstatančios, pradėtos traukti į teismą...

Skundus teismui padavinėjo daugiausia nekrikščioniškų konfesijų atstovai arba visai netikintieji, uoliai remiami „American Civil Liberties Union" (ACLU) organizacijos. Mat garsusis pirmasis JAV konstitucijos priedėlis (First Amendment) draudžiąs valstybės įstaigoms arba varžyti, arba remti bet kokią religiją. O prakartėlės vaizdelis — aiški krikščioniškojo religingumo apraiška. Dėl to jai nesą vietos valstybės išlaikomuose sklypuose ar pastatuose...

Kaip į šiuos skundus reaguodavo paliestosios viešosios mokyklos ir savivaldybės? Jų advokatai, palaikomi krikščioniškų organizacijų, argumentuodavo, kad minėtasis JAV konstitucijos straipsnis netaikytinas taip plačiai, kad jis neturėjęs jokios intencijos uždrausti prakartėlių valdinėse vietose įrengimą, lygiai kaip jis neturėjęs intencijos uždrausti kiekvieną rytą Kongrese viešai sukalbamą maldą ar kiekviename JAV banknote išspausdintus žodžius: „In God We Trust".

Deja, ir dėl mums nevisai suprantamų priežasčių, mokyklos bei savivaldybės su šiuo argumentu teismuose toli nenueidavo, ir joms ne kartą yra tekę nuo Dievo gimimo scenos įrengimo atsisakyti. Tada buvo griebtasi priešingo argumento: konstitucija negalinti prakartėlių uždrausti, nes jos, tos prakartėlės, visai nesančios joks religinis simbolis!

Šitaip gynėsi Pawtucket (Rhode Island) miesto advokatai, kai prieš jį užvestoji byla šio mėnesio pradžioje atsidūrė JAV Aukščiausiame Teisme. Remiami JAV Teisingumo departamento, jie tvirtino, kad Kalėdos esančios ne krikščionių šventė, o sekuliarinis amerikiečių tautos nacionalinis festivalis („a secular national folk festival"). Užtat ir teismui nesą konstitucinio pagrindo to „festivalio" vaizdus viešose vietose uždrausti. O miesto burmistras, šnekėdamas korespondentams, dar pridūrė, kad Dievo gimimo scenos atvaizdavimas esąs reikalingas prekybai miesto centre sužadinti („to stimulate in the downtown area")...

Bet — ar tai nėra religijai savotiškas meškos patarnavimas, savotiška religijos profanacija, net jos išsižadėjimas? **Drg.**

Sovietinė demografija

Sovietų Sąjungoje kartas nuo karto paskelbiami gyventojų demografiniai duomenys. Dabar Sovietų Sąjungoje priskaitoma 262 mil. gyventojų. Krašto plotas siekia apie 22 mil. kvadratinių kilometrų. Tai didžiausia pasaulio valstybė, bet apgyventa retai, nes viename kv. kilometre tėra tik 12 gyventojų. Tiesa, kai kuriuose rajonuose gyventojų yra labai tirštai, bet yra ir tuščių plotų, ypač Sibire. Sovietai nori Sibiro gyventojų skaičių padidinti tremtiniais, kacetininkais ar kitokiais priverstais Sibire dirbti darbininkais. Pastarieji skaitomi savanoriais, bet ir jie į Sibirą vyksta prievarta.

Sibire gyventojų yra apie 25 mil., neskaitant tenai esančių karių. Sovietai net ir kacetininkus, kurie jau yra atlikę bausmę, skatina pasilikti Sibire. Tam tikslui Sibire dirbantieji gauna geresnius atlyginimus, negu dirbantieji Europos ribose. O buvę kacetininkai, kurie grįžta į savo tėvynę, kartais negauna darbo ir yra priversti grįžti atgal į Sibirą. Betgi sovietiniai pinigai nesugundo. Daugumas buvusių kacetininkų stengiasi grįžti į savo gimtąjį kraštą. Carų laikais Sibire gyveno daug laisvų žmonių, kurie vertėsi žemės ūkiu ar amatais. Verstis žemės ūkiu Sibire naudinga, nes tenai yra derlingų žemės plotų. Tik komunistinė santvarka kalta dėl to ūkio stagnacijos. Vienas sibiriokas dar anksčiau pasakojo: „Carų laikais aš nežinojau, kiek aš turiu gyvulių ir caras nežinojo, kiek aš turiu gyvulių. Dabar, Stalino laikais, kai mano višta padeda kiaušinį ir sukudakina, ateina du milicininkai, surašo protokolą, kad višta padėjo kiaušinį, tą protokolą pasiunčia į Kremlių. Dabar ir aš žinau, kad mano višta padėjo kiaušinį, ir Stalinas žino". Gal tai juokingas pasakymas, bet jame yra tiesos apie komunistinę santvarką.

Sovietų Sąjungoje visuomet yra daugiau moterų negu vyrų. Kodėl? Jei berniukų ir mergaičių gimtų po lygiai, tai suaugusių vyrų visvien būtų mažiau negu moterų, nes vyrų daugiau žūna. Žūna karuose, darbuose, kacetuose. Sibiro rajone, kur yra ar būdavo 4—5 kacetai vyrams, tai moterims tik vienas. Sovietai sako, kad IIpas. karo metu žuvo per 20 mil. sovietinių karių.

Pagal oficialius duomenis sovietų respublikose gyventojų yra: Rusijoje — 137 mil., Ukrainoje — 50 mil., Gudijoje — 9, Moldavijoje — 4, Lietuvoje — 3,5, Latvijoje — 2,5, Estijoje — 1,5, Armenijoje — 3, Azarbaidžane — 6, Gruzijoje — 5, Kazazakstane — 15, Kirgizijoje — 3,5, Tadžikistane — 4, Turkmenistane — 3, Uzbekistane — 15. Čia sužymėta respublikose gyventojų skaičius, bet nepasakyta, kiek kokių tautybių gyvena tose respublikose.

Sovietinėse respublikose vyrų procentas yra: Rusijoje — 46 proc., Ukrainoje — 45,8 proc., Gudijoje — 46, 5 proc., Moldavijoje — 47 — proc., Lietuvoje — 47,2 proc., Latvijoje — 46,1 proc., Estijoje — 46,2proc., Armenijoje — 46,7 proc., Azerbaidžane 48,8 proc. Gruzijoje — 47,1 proc., Kazakstane — 48,3 proc., Kirgizijoje — 48 proc., Tadžikistane — 49,4 proc., Turėmenistane — 49proc., Uzbekistane — 49,1 proc., Sovietų Sąjungoje vyrų yra 46,6 proc.

Iš Pabaltijo respublikų vyrų didžiausias procentas yra Lietuvoje. Tiesa, Lietuva II pas. karo metu nesudarė vokiečių reikalaujamo SS legiono ir tuo išsaugojo savo vyrų tam tikrą skaičių. Bet lietuviai beveik 10 metų vedė partizaninės kovas su raudonuoju okupantu. Daug partizanų žuvo.

Vyrų didesnis procentas žūna ne tik karuose, darbuose, kacetuose, bet nemažai ir nuo alkoholio. Tokį žmonių iššudymo ginklą — alkoholį okupantai plačiai praktikuoja. Lietuvoje, jei krautuvėse nėra maisto produktų, bet jose pilna alkoholinių gėrimų.

Sovietų Sąjungoje 1970-79 m. laikotarpyje nuo alkoholio mirė 8 mil. vyrų tarp 30-50 metų amžiaus.

Vaikų 0-10 metų amžiaus 1979 atskirose Sovietų Sąjungos respublikose, skaitant tūkstančiais, buvo: Rusijoje — 20, 340, Ukrainoje — 7,055, Gudijoje — 1,406, Moldavijoje — 700, Lietuvoje — 539, Latvijoje 341, Estijoje — 207, Armenijoje — 630, Azerbaidžane — 1,396, Gruzijoje — 867, Kazakstane — 3,367, Kirgizijoje — 891, Tadžikistane — 1,153, Turkmenistane — 803, Uzbekistane — 4,492. Viso Sovietų Sąjungoje — 44,056.

VYSKUPAS VINCENTAS BRIZGYS

Lapkričio 10 dieną vysk. V. Brizgiui suejo 80 metų. Gimė jis Marijampolės aps., Liudvinavo vls., Plynių kaime. Baigęs Vilkaviškio kunigų seminariją, įšventintas buvo 1927 m. ir paskirtas vikarauti į Suvalkų Kalvariją. 1930 m. studijavo Romoje, Gregorianume, kur gavo filosofijos ir kanonų teisės doktoratus. 1936-40 dėstė Vilkaviškio kunigų seminarijoje, tuo pačiu metu dalyvaudamas Katalikų akcijos valdyboje. 1940 m. nominuotas Kauno arkivyskupo padėjėju. 1940-41 metais buvo vieintelės Lietuvos kunigų seminarijos rektoriumi. 1941-44 metais buvo VDU teologijos fakulteto dekanu. Nuo 1951 metų gyvena Čikagoje.

TELEFONAI UŽ GELEŽINĖS UŽDANGOS

Kai vakarų pasaulyje gyvenimas be telefono neįsivaizduojamas ir vis daugiau ir daugiau žmonių naudojasi telefonais susisiekti ne tik su savo draugais ir pažįstamais gyvenančiais netoliese, bet ir kituose miestuose, šalyse, kontinentuose, išsukdami reikalingą numerį, komunistinis pasaulis kenčia nuo telefonų trūkumo ir esamų linijų nepakankamumo.

Vengrijoje telefono įvedimo reikia laukti virš dešimt metų. Išgauti iš žmonių pinigus valstybinėms paskoloms, Vengrijos valdžia apart 6 proc. palūkanų, žada įvesti telefoną laike trijų metų. Sakoma, kad dėl blogo telefoninio tinklo, Vengrija praranda dešimtadalį visų pajamų.

Iš užsienio paskambinti Maskvon reikia turėti daug kantrybės ir laiko. Buvęs ryšys, kuriuo buvo galima skambinti tiesioginiai Maskvos abonentams, neinant per centrinę, pernai metais, „del techninių priežasčių" buvo panaikintas. Tuo laiku tarp Britanijos ir Maskvos kasdien vykdavo apie 500 pasikalbėjimų. Dabar, einant per centrinę, įvyksta tik apie 50 pasikalbėjimų į dieną. Pusė visų vietinių pasikalbėjimų Sovietų Sąjungoje dar vyksta per telefonistų operuojamas centrines.

Lenkijoje pagal gyventojų skaičių yra mažiausia telefonų visoje Europoje. 1.2 mil. lenkų laukia prijungiant telefoną.

Lietuvoje yra 4,700 telefono būdelių, kurios pernai metais buvo 7,800 kartų apgadintos vandalų.

Europos LIETUVIS

LITHUANIAN

WEEKLY

Printed and Published in Gt. Britain by the Lithuanian House Ltd.
2 Ladbroke Gardens, London W11 2PT.
Tel. 01-727 2470

Registered as a Newspaper at the Post Office..

Leidžia D. Britanijos Lietuvių Sąjunga ir Lietuvių Namų Akc. Bendrovė.

Prenumeratės kaina metams 16 svarų, pusei metų 8 sv. Užsienyje 17 sv. Į užsienį „E.L." yra siunčiamas oro paštu.

Vienoj skilty įdėto skelbimo kaina 5.00 sv. už colį. Didesni skelbimai atitinkamai brangiau.

Už laikraštyje kieno nors spausdinamųjų skelbimų turinį nei leidėjai, nei redakcija nesiima atsakomybės.

Redaguoja redakcinis kolektyvas.

Redakcija rankraščius taiso ir trumpina savo nuožiūra.

Nepanaudoti rankraščiai, jei iš anksto dėl to nesusitarta, negrąžinami.

Atspausdinti straipsniai išreiškia autorių, ne būtinai redakcijos ar leidėjo nuomonę.

Kronika

AUKOS TAUTINĖS PARAMOS FONDUI

T. Česnauskas £10.00, D. Gintas £2.50. Už auką nuoširdžiai dėkojame — **TPF Valdyba.**

AUKOS SPAUDAI

J. Liūdžius £30.00, B. Vieraitis £22.50, R. Sinius £11.00, J. Jakaitis £8.00, E.A. Tamašauskai £6.00, J. Damskis ir V. Vasaitis po £5.00, B. Rudzevičius £4.00, A. Stankevičius £3.00, J. Eidukas £,00, L. Švalkus £1.28 irA. Hudym £1.00.

Visiems aukotojams nuoširdžiai dėkojame.

IŠVYKA Į LIETUVĄ

1984 m. liepos 28 d. rengiamos išvykos sąlygos pasikeitė. Kelionė tęsis 15 dienų, iš kurių 11 dienų bus Vilniuj. Išvykstama iš Gatwick aerodromo. Kaina £480.

Užsirašoma pas Mrs. A. Kmita, 8 Hamden Crescent, Bury Green, Cheshunt, Herts., EN7 5AY, ligi sausio 15 d. prisiunčiant £100 įnašą.

SUŽIEDUOTUVĖS

Buvusi tautinių šokių grupės „Grandis" šokėja ir „Žaibas" grupės vadovė ALDONA PUKŠTYTĖ susižiedavo su Martin Wright. Sutuoktuvės įvyks balandžio mėnesį.

London

NAUJŲ METŲ SUTIKIMAS

Londono S.S. Klubo valdyba rengia Naujų metų sutikimą klubo patalpose 345A Victoria Park Rd., London E.9.

Įėjimas du svarai. Visi norintieji dalyvauti prašomi įsigyti bilietus, kurie pardavinėjami jau dabar, nes bus ribotas skaičius. Bilietus pardavinėja klubo sekretorė, o Parapijos svetainėje Pranas Sydrikas. Maisto bufetas veltui. Klubo valdyba kviečia visus narius ir svečius sutikti 1984 metus kartu savo klube.

SPORTO IR SOC. KLUBAS

Londono Sporto ir socialinis klubas Kalėdų švenčių metu bus atidarytas šiomis valandomis:

Šeštadienį, gruodžio 24. nuo 7 val. iki vidurnakčio.

Sekmadienį, gruodžio 25 d. — Kalėdų dieną — nuo 12 val. iki 2 val. p.p.

Pirmadienį, gruodžio 26 d. nuo 12 val. iki 3 val. ir vakare nuo 7 val.

PADĖKA

Londono Lietuvių namų pensininkai dėkoja Dainavietėms už Kalėdines dovanas.

SODYBA

Dainavietės ir šiais metais su kalėdinėmis dovanomis aplankė Sodybos pensininkus. Jas atstovavo p. Kerienė. Ji maloniai su mūsiškiais pasikalbėjo ir kiekvienam įteikė gražų sveikinimą ir £10.00 dovaną. Turint omenyje, kad sesių dainaviečių iždas nėra perpildytas, tai buvo labai gražus, lietuviškas, krikščioniškas gestas.

Visi pensininkai nuoširdžiai dėkoja.

Sodybos skyrius

Apsilankykite Sodyboje per Kalėdas. Kūčių vakarienė £6.50, I-os Kalėdų dienos pietūs £6.50. Kūčių vakarienė, nakvynė, Kalėdų dienos pusryčiai ir pietūs £20.00. Kitomis dienomis pilnas išlaikymas £13.00 į dieną už asmenį.

Bradford

ŠVENČIŲ PROGRAMA

Kalėdų pirmą ir antrą dienomis klubo valdyba, pasveikinimo tikslu, yra numačiusi nariams, nariams rėmėjams bei svečiams po vieną kitą nemokamą išgėrimą bei užkandį.

Naujų metų sutikimas numatomas su muzika ir šokiais, įmponuojančiu tostu bei užkandžiais. Visa tai nemokamai.

Vaikų eglutė numatoma klubo narių vaikučiams sausio 7 d. tarp 2-4 val. p.p. Atvyks Kalėdų senelis su gausiomis dovanomis.

Šiuose renginiuose kviečiame dalyvauti visus klubo narius.

Vyties klubo valdyba

Gloucester

NAUJŲ METŲ SUTIKIMAS

Gruodžio 31 d. 7 val. Ukrainiečių klubo patalpose 37 Midland Rd., Gloucester-Stroud DBLS skyrius ruošia Kalėdų eglutę ir Naujų metų sutikimą. Ateis Kalėdų senelis su dovanomis, o programą atliks Baltija. Visi skyriaus nariai kviečiami su savo draugais nesivėluojant dalyvauti.

Veiks baras ir bus šokiai iki vidurnakčio.

Skyriaus valdyba.

Manchester

KLUBO NARIŲ SUSIRINKIMAS

Manchester'io lietuvių socialinis klubas sausio 8 d. 4 val. p.p. šaukia metinį, visuotiną narių susirinkimą, kuris įvyks 121 Middleton Road, H. Crumpsall, Manchester, M8 6JY Tel. 061-740 5039.

Klubo valdyba ir Revizijos k-sija padarys pranešimus ir bus svarstomi svarbūs ateities reikalai ir veikla.

Kvorumui nesusirinkus nustatytą valandą, susirinkimas bus atidėtas vienai valandai, o po to pravestas, neatsižvelgiant į susirinkusių narių skaičių.

Prašome visų narių būtinai dalyvauti susirinkime.

PARENGIMAI

Gruodžio 26 d. t.y. Kalėdų II dieną, pirmadienį, 5 val. vakare Manchester'io lietuvių klubas savo narių vaikams rengia

KALĖDŲ EGLUTĘ

Atsilankys kalėdų senis, kuris vaikams atneš dovanų. Vėliau bus arbatėlė.

Prašome visus klubo narius minimą dieną atsivesti savo vaikus.

Publikos dėmesiui. Lietuvių klubas pirmą Kalėdų dieną bus uždarytas, bet atidaras kūčių dieną ir II-rą Kalėdų dieną Atidaromis dienomis prašome gausiai klube atsilankyti.

Klubo valdyba

RAMOVĖNŲ SUSIRINKIMAS

L.K.V.S-gos „Ramovės" Manchester'io skyrius sausio 14 d. šeštadienį, 5 val. šaukia metinį, visuotiną narių susirinkimą, kuris įvyks lietuvių klube, 121, Middleton Road, Manchester, M8 6JY.

Kvorumui nesusirinkus nustatytą valandą, susirinkimas bus atidėtas pusei valandos, o po to pravestas, neatsižvelgiant į susirinkusių narių skaičių.

Kviečiame narius atsilankyti į susirinkimą.

Skyriaus valdyba

NAUJŲJŲ METŲ SUTIKIMAS

L.K.V.S-gos „RAMOVĖS" Manchester'io skyrius Manchester'io lietuvių klube rengia

NAUJŲJŲ METŲ SUTIKIMĄ.

Pradžiai prašome atsinešti savo maisto, vėliau ramovėnai pavaišins savo užkandžiais. Kepuraitės bus galima gauti vietoje.

Prašome visus dalyvauti Naujųjų 1984-tųjų metų sutikime.

Ramovėnų skyr. valdyba

Skotija

Skotijos lietuvių klubas mielai laukia svečių ir lankytojų iš viso pasaulio. Visi bus maloniai priimti ir pavaišinti. Norintieji gauti tolimesnės informacijos, kreipkitės telefonais 0698 745354 arba 0698 832357. Klubo adresas yra:

Scottish Lithuanian Cultural Recreational & Social Club,
79 A, Calder Road,
Mossend Bellshill ML4 1PX
Lanarkshire, Scotland.

Linksmų šv. Kalėdų ir laimingų Naujųjų Metų linkiu visiems draugams, pažįstamiems ir Lietuvių klubo Londone lankytojams.
K. Makūnas

PAMALDOS

Nottingham — gruodžio 24 d., Bernelių mišios 24 val. Židinyje,
— gruodžio 25 d., Kalėdų I d., 11.15 val. Židinyje.
Manchester — gruodžio 25 d., 12.30 val
Wolverhampton — gruodžio 25 d., Kalėdų I d., 17 val. **naujoj vietoj** 38 Park Road East, Little Sisters of Infant Jesus.
Birmingham — gruodžio 26 d., 12 val. 19 Park Rd., Moseley.
Nottingham — sausio 1 d. 11.15 val. Židinyje.
Bradford — sausio 1 d., 12.30 val.
Nottingham — sausio 6 d., Trijuos Karaliuos, 19 val Židinyje.
Eccles — sausio 8 d., 12.15 val.
Preston — sausio 15 d., 12.30 val.
Leeds — sausio 22 d., 1 val.
Manchester — sausio 29 d., 12.30 val.

PAMALDOS KALĖDŲ ŠVENTĖJE LIETUVIŲ BAŽNYČIOJE LONDONE

Kalėdų naktį Bernelių Mišios bus 24 val.

Kalėdų rytę, kaip ir kiekvieną sekmadienį, Mišios bus 9 ir 11 val.

Kalėdų pirmadienį (neprivaloma šventė) šv. Mišios 11 val.

Stoke-on Trent

PADĖKA

Mūsų mylimam tėveliui V. Andruškevičiui iškeliavus amžinybėn, nuoširdžiai dėkojame visiems, kurie mus užjautė liūdesio valandoje. Taip pat visiems iš arti ir toliau atvykusiems atsisveikinti ir palydėti velionį į amžino poilsio vietą.

Dėkojame poligoninės The Douglas Macmillan Home valdybai ir tarnautojams už tėvelio be priekaištinę priežiūrą: LKVS Ramovėnams ėjusiems garbės sargybą ir papuošusiems karstą trispalve Lietuvos vėliava, DBLS-gos Stoke-on-Trent valdybai ir nariams už pastangas laidotuvių metu, kun. O'Donnell už atnašautas laidotuvines pamaldas, Pr. Vencaičiui už surinktas aukas kurios pagal velionies norą buvo perduotos Macmillano poligoninei.

Nuoširdi padėka visiems už gėles ir užuojautas pareikštas raštu ir žodžiu. Gili padėka atsisveikinusiems žodžiu su velionu prie jo karsto. Be Jūsų visų paramos ir užuojautos tėvelio netekimo skausmas būtų buvęs nepakeliamas. Ačiū visiems.

Andruškevičių šeima

KESTON COLLEGE

— Lapkričio 7 d. revoliucijos minėjimo proga, Rusijos ortodoksų bažnyčios galvą patrijarchas Pimen telegrama pasveikino sovietų vadą Andropovą, linkėdamas jam sveikatos ir dvasinės stiprybės. Pagal Sovietų Sąjungos žinių agentūrą TASS, tai buvo pirmas kartas, kai patrijarchas pasveikino sovietų valdžios galvą revoliucijos minėjimo proga. 1982 m. patrijarchas Pimen ta proga pasiuntė telegramą religinių reikalų tarybos pirmininkui Kurojedov, — pažymi Keston College.

— Paryžiaus Sovietų Sąjungos ambasados „charge du protocol" Aleksander Melnik pareiškė „Penkiolikos komitetui", kad Andrej Sacharov „kaip ir visi kiti Sovietų Sąjungos gyventojai", jei nori, gali išvykti į užsienį. Jis taip pat pareiškė, kad gali tai patvirtinti raštiškai. „Penkiolikos komitetas" buvo įkurtas Paryžiuje pagelbėti penkiolikai Sovietų Sąjungos žydų, kuriems neleidžiama emigruoti į Izraelį.

IEŠKO PAGELBOS

Neoficiali Maskvos taikos grupė kreipėsi į Jungtinių tautų generalinį sekretorių, prašydama pagelbos suareštuotai vienai jos vadovių. 34 metų amžiaus Olga Medvedkova dalyvavo komitete grupės, įkurtos „sudaryti pasitikėjimą tarp JAV ir Sov. Sąjungos". Ši grupė buvo valdžios persekiojama nuo pat jos įkūrimo prieš pusantrų metų.

Medvedkova yra kaltinama pasipriešinimu policijai prie teismo pastato, kuriame buvo tęsiamas tos grupės narys Oleg Radzinsky „už skleidimą prieš sovietinės propagandos". Radzinsky buvo nuteistas metams kalėjimo ir 5 metams ištrėmimo. Medvedkovos vyras Juri Medvedkov yra žinomas geografas. Jis taip pat yra taikos komiteto narys. Pereitą pavasarį, Maskvoje lankantis Anglijos moterų grupei iš „Greenham Common", Medvedkova dalyvavo jų susitikime su oficialia sovietų taikos grupe, išdėstydama savo, neoficialios grupės nuomonę taikos klausimais. Galvojama, kad ji už tai dabar yra persekiojama.

PASAULYJE

— Rytų ir Vakarų Vokietijos pereitą savaitę pasikeitė dešimčia kalinių, sėdinčių vienos ir kitos pusės kalėjimuose už šnipinėjimą.

— Centrinėje Turkijoje, laike vestuvių sugriuvus namui, žuvo 14 moterų ir merginų, o 17 buvo sužeista.

— Buvęs Vak. Vokietijos kancleris Willy Brandt, kuriam suėjo 70 metų vedė savo37 metų sekretorę. Ji yra jo trečia žmona.

— Madrido diskoteko gaisre žuvo 83 žmonės. Išsigelbėjusieji teigia, kad atsarginių išėjimų durys buvo užblokuotos ir užrakintos. Teismas įsakė suareštuoti 5 diskoteko savininkus.

— Izraelio karo laivai apšaudė PLO pozicijas rytų Libano uoste Tripoli beveik iki pat palestiniečių evakuavimo į Tunisą ir Šiaurės Jemeną.

— JAV karo laivai, atsakydami į apšaudymą žvalgybinių lėktuvų, apšaudė sirų pozicijas, esančias į šiaurės rytus nuo Beiruto.

— Maskvos kriminalinė policija yra pertvarkoma, įgalinti ją geriau kovoti su nusikaltimais. Naujai paskirtas šefas pareiškė Izvestijoms, kad „jau praėjo laikai, kai ginkluotos gaujos terorizavo žmones Maskvoje ir provincijoje". Jis taip pat pareiškė, kad buvo suareštuotas žudikas neseniai nužudyto viceadmirolo, bet detalių spaudai nedavė.

— Kovo mėnesį Sovietų Sąjungos gyventojai ir vėl turės „dalyvauti rinkimuose" išrinkti Aukščiausią tarybą. Komunistų partija leidžia tik jos parinktų kandidatų sąrašą. Nenorintieji už jį balsuoti turi pereiti į kitą pusę balsavimų kambario ir įmesti savo balsą į kitą dėžę, — rašo „Daily Telegraph".

— Londone prie „Harrods" krautuvės paliktame automobilyje susprogdinta bomba užmušė 2 policininkus, tris praeivius ir sužeidė 78 žmones, 11 sunkiai.

— Turtingos italės ir jos sūnaus pagrobėjai pranešė laikraščiams apie nupjovimą berniuko ausies. Nurodytoje vietoje ausis buvo rasta įdėta į plastikinį maišiuką, įmestą į šiukšlių dėžę.

— Sergej Chodorovič, kuris vadovavo sąžinės kalinių ir jų šeimų globos fondui Sovietų Sąjungoje, Maskvos teismo buvo nuteistas trims metams darbo stovykloje.

— Australijos vyriausybė nereikalauja Britanijos valdžios pareiškimo apie atominių ginklų buvimą ar nebuvimą lėktuvnešyje Invincible, prieš jam leidžiant pasinaudoti sausu doku Sydney uoste.

— Viktor Korčnoj, kuris pralaimėjo pasaulio šachmatų čempijonato pusfinalį prieš 20 m. amžiaus sovietų šachmatų meisterį Gary Kasparov, išėjęs vėlai naktį pasivaikščioti po Londoną, buvo dviejų jaunuolių užpultas ir apiplėštas.

— Amerikiečių armija bando ištobulinti lazeriu paremtą ginklą, kuris apakintų iki 1.5 km. atstume esančius priešo karius.

— JAV vyriausybė kreipėsi į Izraelį, netrukdyti iš šiaurės Libano uosto Tripoli išvažiuoti Palestinos išlaisvinimo organizacijoms kariams. Izraelio karo laivai, apšaudydami uostą, uždegė Kipre registruotą laivą.

— PLO vadas Yasser Arafat pareiškė, kad jo organizacijos turimi sunkieji ginklai bus paliktį Libano armijai, o ne ji rėmusiems Suni sektos musulmonams.

— Neseniai surasti du 65 metų Indonezijos kareiviai, kurie nuo nepriklausomybės karo prieš olandus, slapstėsi džiunglėse, gyvendami su iki šiol izoliuotomis vietinių gyventojų gentimis. Juos į civilizaciją grįžti prikalbėjo miško kirtimo bendrovės tarnautojas, įtikinęs, kad karas pasibaigė 1949 metais.

— Lenkijos katalikų kardinolas Glemp savo kalėdiniame sveikinime kreipiasi į Lenkijos komunistinę valdžią ir Solidarumą, sakydamas, kad „Lenkiją reikia išgelbėti". Jis taip pat kreipiasi į kunigus, ragindamas juos laikytis nuošaliai nuo politikos, bet ne izoliuoti savęs nuo gyvenimo.

— Po 16 metų pertraukos, pirmas aukšto rango JAV valdininkas, prez. Reagan'o Vidurinių rytų pasiuntinys Donald Rumfield, netikėtai apsilankė Irake.

Skaitytojų laiškai

„E.L." savaitraštį mums Europos lietuviams randu kaip nulietą: rimtą, santūrų, taktišką, tikrai lietuviškos dvasios, ir ne tik mus visus apjungiantį, bet ir apie brolius iš anapus ir kitų svieto kampelių vis orientuojantį. Ilgausių Metų dabartiniams Redaktoriams!

Su padėka

...iš Šveicarijos.

Šv. Kalėdų proga visus savo klientus sveikina
ir linkime laimingų 1981 metų

Baltic Stores

(Z. Juras)

11 London Lane, Bromley, Kent, England.

Tel. 01-460 2592

Skautiškuoju keliu

JUBILIEJINĖ STOVYKLA

Jau praėjo Jubiliejinė skautų stovykla, pavadinta „Aušra". Dabar galima į ją žvelgti iš tolo, objektyviai, įvertinant laimėjimus ateities lietuviškos skautijos ir lietuviškumo auklėjimui. Gal vienaip žvelgs į stovyklos programą joje dalyvavusieji, kitaip ją tik iš šono stebėjusieji. Bet po ilgesnio laiko, stovyklai pasibaigus ir įspūdžiui pamažu nykstant, galima jau spręsti apie pasisekimus ir nepasisekimus, apie laimėjimus ir pralaimėjimus, jei nepasisekimų ir pralaimėjimų ten pasitaikė.

Daugiau kaip metus užsitęsęs pasiruošimas, vadovų uolumas ir įžvalgumas, rengiant Jubiliejinę stovyklą, buvo pavyzdinis ir kruopštus. Buvo numatytos visos sąlygos, kurios yra palankios stovyklavimui, taip pat ir visos kliūtys, kurios gali sudaryti sunkumų. Ne tik Kanados skautininkai, kurie ėmėsi naštos stovyklos techniškus darbus atlikti, bet ir vyriausi vadovai — Pirmija — ne kartą lankė stovyklai numatomą vietovę, tyrė aplinką. Kruopščiai rengė geriausias sąlygas, kad tik stovykla tikrai būtų jubiliejinė ir tikrai būtų sėkminga skautiškam auklėjimui, ateities skautiškai veiklai, jaunimo ir vyresniųjų skautijos narių ideologiniam stiprinimui ir jos lietuviško charakterio išryškinimui.

Jubiliejinei stovyklai prisiųsti JAV prezidento R. Reagano, Kanados gubernatoriaus ir ministerio pirmininko Trudeau bei kitų aukštų pareigūnų sveikinimai parodė, kad buvo atkreiptas dėmesys į lietuvius, praktikuojančius tarptautiškai išsivysčiusios skautijos principus. Tai kartu ir politinis laimėjimas, net jo tiesiogiai nesiekiant. Kitų tautų atstovų dalyvavimas, savųjų įvairių organizacijų sveikinimai sujungė visus bendriems tikslams ir paskatino mūsų skautų vadovus dirbti vieningą darbą savo tėvynei, išeivijai, Lietuvos ir kitų pavergtų tautų laisvinimui, kad ir ši sritis susilauktų tinkamų papėdininkų.

Sk. Aidas

Jubiliejinėje skautų stovykloje Kanadoje dalyvavo ir LSB Europos rajono atstovai, kurie nuvežė sveikinimus iš Lietuvos atstovo D. Britanijai p. V. Balicko, Derby miesto burmistrės Mrs. Margaret Wood, anglų skautų pareigūno Clive Bemrose (kurio padovanota apie lietuvius skautus knyga anglų kalba buvo įteikta archyvui Derby, D.C.A.R.T. Adamson (anglų vėliava su adresu įteikta stovyklos vadovybei) Derby ukrainiečių skautų vadovo M. Popowytch ir kitų. Viso gauta 51 sveikinimas. Ačiū visiems.

v.s. J. Maslauskas

SESĖS IR BROLIAI

Jau baigiasi senieji metai, artinasi Kalėdų šventės ir nežinia ką mums žadantieji Naujieji metai.

Užgęso 34-os mūsų stovyklos laužai Sodybos beržynėlio kalnelyje. Ten dabar tylu — tesigirdi paukščių čiulbėjimas ir praeinančių Sodybos gyventojų balsai. Bet Sodyba mūsų vėl lauks sekančią vasarą.

Iš Jubiliejinės stovyklos Kanadoje sugrįžo mūsų atstovai, pilni įspūdžių ir pergyvenimų, kuriais jie su mumis pasidalino. Ačiū jiems.

Bradford'e užbaigėme LSS 65-us sukaktuvinius metus su visa eilė parengimų ir apeigų ir padėkojome visiems mūsų rėmėjams, padedantiems mums išeivijoje žygiuoti skautišku keliu.

Prie kūčių stalo valandėlei susimastykime ir pagalvokime apie praeitus metus, atleiskime vieni kitiems ir Jėzaus gimimo dienos proga palinkėkime vieni kitiems jėgų ir kantrybės ir toliau tęsti savo dirbamą darbą.

Kūčių ir Kalėdų papročiai tejungia mūsų širdis nuoširdžia meile ir tesukelia mumyse norą gerėti ir tobulėti.

Šiuo mums taip simbolišku momentu pasigesime šešmos narių, kurie kartu su mumis sėdėdavo prie Kūčių stalo Lietuvoje. Daugelis mūsų savyje pajus tuštumą, kuri jau niekuomet nebus užpildyta. Tad nors simboliškai prisiminkime tuos nuo kurių mus skiria vandenynai ir žmonių pastatytos sienos.

Prisiminkime mūsų ligonius ir senelius, šių švenčių proga padarykime gerą darbelį juos aplankydami ir sustiprindami ir fiziškai ir dvasiškai.

Neužmirškime ir mūsų veteranų, organizacijų, klubų ir skautiškos idėjos rėmėjų, mums gelbėjusių laike praeitų metų.

Sveikinu VISUS, linkėdamas sveikų, ramių šv. Kalėdų ir laimingų Naujųjų metų. Tegu Aukščiausio palaima lydi ir globoja mus mūsų darbuose, nešant Lietuvos ir skautijos vėliavas sekančiais metais. Būkime verti skautiško gyvenimo vadovų ir Vasario 16 signatarų, kurie prieš 65 metus mums nutiesė kelius būti gerais Tėvynės vaikais.

Budėkime,

v.s. J. Maslauskas
LSB Europos Raj. Vadeiva.

Dar galima gauti Nidos K.K. išleistą 1984 m. nuplėšiamą kalendorių „Europos lietuvio" skaitytojams kaina £3.00, Amerikoje ir Kanadoje oro paštu £4.00. Kitiems £4.50. Kreiptis į „Europos lietuvį".